

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Penitenciární péče v České republice

Bakalářská práce

Autor: Dan Machatý
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková
Oponent práce: Ing. et Bc. Oto Svoboda, MBA, LL.M

Zadání bakalářské práce

Autor: Dan Machatý

Studium: P19P0146

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: Penitenciární péče v České republice

Název bakalářské práce AJ: Penitentiary Care in Czech Republic

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zaměřuje na téma penitenciární péče, která probíhá ve výkonu trestu odnětí svobody nepodmíněně. Teoretická část se zabývá vězeňstvím a s tím spojenou legislativou. Zvláštní zřetel je kladen na penitenciární výchovné postupy, programy zacházení a samotnou Vězeňskou službou České republiky. Empirická část práce prezentuje výsledky kvantitativního průzkumného šetření.

BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020. Teoretik. ISBN 978-80-7502-408-4.

DIRGA, Lukáš. *Humanizace českého vězeňství očima jeho aktérů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. ISBN 978-80-261-0848-1.

JŮZL, Miloslav. *Penitenciariстика jako věda žaláří*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. ISBN 978-80-7452-131-7.

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, v platném znění.

Garantující pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Tereza Raszková

Oponent: Ing. Oto Svoboda, MBA

Datum zadání závěrečné práce: 1.2.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci Penitenciární péče v České republice vypracoval pod vedením vedoucího práce Mgr. et Mgr. Terezy Raszkové samostatně a uvedl jsem všechny prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne .....

podpis autora práce .....

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat mé vedoucí práce Mgr. et Mgr. Tereze Raszkové za odborné vedení práce, konzultace, rady a ochotu. Zároveň bych chtěl poděkovat Ing. Svobodovi za možnost realizovat dotazníkové šetření a zaměstnancům Věznice Pardubice za pomoc s administrací dotazníku.

Anotace

MACHATÝ, Dan. *Penitenciární péče v ČR*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2022. 53 s. Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá penitenciární péčí v České republice. V teoretické části popisuje výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně. V podkapitolách je pozornost věnována vnitřní diferenciaci, právům i povinnostem odsouzených. Na to navazuje kapitola, která blíže představuje Vězeňskou službu České republiky, její organizační strukturu, úkoly a kdo může být zaměstnancem Vězeňské služby. Následuje kapitola věnující se programům zacházení a jeho aktivitám a závěr teoretické části pojednává o odsouzeném a jeho vztahu k rodině, který obsahuje určitá specifika. Empirická část je zpracována kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření, které bylo zaměřeno na vztah odsouzených mužů k jejich rodině. Respondenty byli odsouzení muži ve Věznici Pardubice.

Klíčová slova: odsouzený, výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně, rodina, vězeňská služba

Annotation

MACHATÝ, Dan. *Penitentiary Care in Czech republic*. Hradec Králové: Faculty of Education University of Hradec Králové, 2022. 53 pp. Bachelor Thesis.

The bachelor's thesis discusses penitentiary care in Czech Republic. Theoretical part describes prisoners in unconditional imprisonment. In subchapters is attention paid to internal differentiation, rights and duties of prisoners. Follow up chapter which closely introduces Prison service of Czech Republic, its organization structure, tasks and premises of employee of prison service. Follow up chapter describes treatment program and its activities. Conclusion of theoretical part discusses about condemned men and his relationship with family, which contains specifics. Empirical part is processed by quantitative method using survey method which was focused on relationship of prisoners to their families. Respondents were condemned men in Pardubice prison.

Keywords: condemned, unconditional imprisonment, family, prison service

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK)

Datum.....

podpis studenta .....

Obsah

Úvod	9
1 Výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně	10
1.1 Nástupní a výstupní oddíl.....	11
1.2 Vnitřní diferenciacce.....	13
1.3 Práva a povinnosti odsouzených	13
2 Vězeňská služba České republiky	16
2.1 Organizace Vězeňské služby České republiky	16
2.2 Zaměstnanci Vězeňské služby	18
3 Programy zacházení	20
3.1 Komplexní charakteristika odsouzeného	21
3.2 Aktivity programů zacházení	22
3.3 Standardizované programy zacházení	26
4 Odsouzení a jejich rodina	27
5 Výzkumné šetření	31
5.1 Výzkumný cíl a stanovení hypotéz	31
5.2 Popis metodologie	32
5.3 Charakteristika respondentů.....	33
5.4 Zpracování výzkumného šetření	33
5.5 Verifikace a testování hypotéz	42
5.6 Výsledky výzkumného šetření	46
Závěr	48
Seznam použitých zdrojů	49
Seznam příloh.....	53

Úvod

Teoretická část charakterizuje působení penitenciární péče v České republice. Úvodní kapitola popisuje výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně, důraz je kladen na nástupní a výstupní oddíl, vnitřní diferenciaci a jsou zde zmíněna také práva a povinnosti odsouzených. Následující kapitola se věnuje Vězeňské službě České republiky, která výkon trestu odnětí svobody zajišťuje. Konkrétně je zde charakterizována organizace Vězeňské služby České republiky a její zaměstnanci. Na to navazuje kapitola zabývající se programy zacházení, která zmiňuje komplexní zprávu o odsouzeném, dále jsou tu uvedeny jednotlivé aktivity programů zacházení a standardizované programy zacházení. Poslední kapitola teoretické části popisuje odsouzeného a jeho rodinu, jak se vzájemně pozitivně i negativně ovlivňují a jsou tu zmíněny možnosti intervence těchto rodin. Informace jsou získávány od autorů, kteří se tímto tématem zabývají (Brunová 2020; Dirga 2020; Jůzl 2017; Raszková a Hoferková 2014, 2018 a další). Je rovněž čerpáno ze zákonů a vyhlášek, které se pojí k tomuto tématu (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody). Z internetových zdrojů je nejvíce využíván web Vězeňské služby České republiky.

Praktická část je zaměřena na odsouzené a jejich rodinu a blízké. Cílem práce je zmapovat penitenciární péči v České republice. Výzkumné šetření je zpracováno kvantitativní metodou pomocí dotazníkového šetření. Respondenty jsou odsouzení muži ve Věznici Pardubice.

Téma bakalářské práce bylo zvoleno, vzhledem k mému zájmu o tuto problematiku a také fakt, že v minulosti moje matka pracovala jako příslušník Vězeňské služby České republiky. Nejdříve byl začátek psaní bakalářské práce poměrně obtížný, protože jsem o tomto tématu moc nevěděl, to se však zlepšilo postupným studiem literatury i studovanými předměty v rámci mého oboru. Rodina je významným prodesistenčním faktorem, který může motivovat odsouzené k dodržování řádu a nedopouštění se kázeňských přestupků.

1 Výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně

Výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně je upraven zvláštním předpisem, kterým je Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „ZVTOS“). Výkon trestu odnětí svobody nepodmíněně je vykonáván ve věznicích, které se dělí podle rozsahu a podoby střežení, režimu a zajištění bezpečnosti výkonu trestu na věznice s ostrahou, se zvýšenou ostrahou a věznici pro mladistvé. **Věznice s ostrahou** jsou dle § 12a ZVTOS rozděleny na věznice s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. Stupeň zabezpečení se určí po vyhodnocení vnějších a vnitřních rizik. Vnější riziko představuje rozsah nebezpečí, jakým disponuje odsouzený z pohledu společnosti. Posuzuje se podle charakteru trestné činnosti, za který je uložen trest, doby trestu, formy zavinění při trestném činu, za který se nařizuje trest a dřívější odsouzení pachatele, za které mu byl uložen trest odnětí svobody. Vnitřní riziko vyjadřuje rozsah ohrožení během výkonu trestu, kdy se přihlíží na individuální charakteristiku odsouzeného, v níž se bere zřetel na povahu jeho trestné činnosti, nevykonaná ochranná opatření, předchozí výkony trestů či riziko útěku. Ve **vězení se zvýšenou ostrahou** jsou odsouzení, kterým byl uložen trest za spáchání trestného činu ve prospěch organizované zločinecké skupiny, trest za spáchání závažného trestného činu s odnětím svobody na nejméně 8 let, trest za úmyslný trestný čin, v případě, že se za posledních 5 let pokusili nebo utekli z vazby, utekli nebo se snažili utéct z výkonu trestu nebo zabezpečovací detence. Ve vězení s ostrahou jsou umístěni i odsouzení s výjimečným trestem. **Věznice pro mladistvé** představují zvláštní typ věznice, který se vyskytuje vedle základních typů věznic v České republice. (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, a o změně některých souvisejících zákonů)

Kalvodová popisuje nepodmíněný trest odnětí svobody jako trest univerzální, z důvodu že je přítomen v každé skutkové podstatě ve zvláštní části trestního zákona, lze jej tedy uložit za jakýkoliv trestný čin a jakémukoliv zletilému pachateli. Nepodmíněný trest odnětí svobody je také nejtvrdším trestem, protože narušuje nejširší oblast základních práv a svobod člověka. Představuje ztrátu osobní svobody a následný nástup do výkonu trestu, ale také omezuje jiná práva jako je právo podnikat, právo zachování listovního tajemství a další. (Kalvodová, 2016)

Raszková a Hoferková ve své publikaci sdělují, že do výkonu trestu odnětí svobody se přijme odsouzený, na podkladě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu

a nařízení výkonu trestu (písemného), eventuálně na bázi výzvy soudu k nastoupení do výkonu trestu nebo příkazu soudu k dodání odsouzeného do výkonu trestu. Možnosti, jak se může odsouzený dostat do výkonu trestu jsou buď okamžitě, s policejním doprovodem, nebo vůbec, pokud se změní rozsudek ve spojitosti s odvoláním. (Raszková, Hoferková, 2018)

Umístování odsouzených

Dle § 7 odst. 1 ZVTOS se umísťují zpravidla odsouzení takto:

- a) mladiství od dospělých,
- b) recidivisté od odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé,
- c) odsouzení za úmyslně spáchané trestné činy od odsouzených za trestné činy z nedbalosti,
- d) trvale pracovní nezařaditelní,
- e) odsouzení s poruchami duševními a poruchami chování,
- f) odsouzení s uloženým ochranným léčením a zabezpečovací detencí a
- g) velmi nebezpeční podle § 72a. (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, a o změně některých souvisejících zákonů)

1.1 Nástupní a výstupní oddíl

Po nástupu do výkonu trestu se nově přijatí odsouzení umístí do příjímacího oddílu věznice, a to odděleně podle zásad, které jsou uvedeny § 7 ZVTOS, viz výše. V příjímacím oddílu je odsouzený ubytován zpravidla nejvýše 2 týdny. Za tuto dobu odsouzený postoupí vstupní lékařskou prohlídku včetně diagnostických a laboratorních vyšetření. V příjímacím oddílu se také vyhodnocují stupně rizika odsouzeného k určení stupně zabezpečení věznice s ostrahou. Po skončení těchto procesů zašle správa věznice Generálnímu ředitelství Vězeňské služby ČR všechny údaje, které jsou zapotřebí k rozhodnutí o umístění odsouzeného do konkrétní věznice, kam je následně zařazen. (Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád odnětí svobody)

Brunová (2020) uvádí, že v momentě přijetí do výkonu trestu je odsouzený umístěn do nástupního oddílu. Zde je zhotovena komplexní zpráva a program zacházení, který je zpracován na základě seznámení a profilu odsouzeného. Během pobytu v nástupním oddílu je odsouzený poučován o svých právech, povinnostech, možnostech

aplikování svých práv a obsahu zákonných ustanovení, které se ho budou týkat ve výkonu trestu. S odsouzeným je projednán program zacházení a je mu přidělen konkrétní vychovatel, který má odsouzeného v péči. (Brunová, 2020)

Raszková a Hoferková uvádějí, že na výstupní oddíl se umísťují odsouzení, kterým byl uložen trest odnětí svobody na delší dobu jak 3 roky a zbývá jim 6 měsíců do propuštění. Mohou se sem zařadit odsouzení s menším trestem z důvodu nedostatečných sociálních podmínek, a protože potřebují podporu při návratu do společenského života. Cílem výstupního oddílu je potlačit možné negativní důsledky, které byly zapříčiněné dlouhodobým vězněním, dále příprava teoretická i praktická na samostatný život po výkonu trestu. (Raszková, Hoferková, 2018)

Je nezbytné zmínit existenci specializovaných a krizových oddílů. Drápal, Jiříčka, Raszková ve své publikaci popisují, že „specializované oddíly tvoří páteř specializovaného zacházení v českém vězeňství. Současně slouží jako inovativní pracoviště, jejichž poznatky a metody mohou být implementovány i do některých jiných oblastí standardního zacházení“. Specializované oddíly se člení na typy:

- a) pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování, kteří jsou způsobilí účastnit se skupinového terapeutického působení, tyto specializované oddíly se dělí:
  - pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování,
  - pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek,
  - pro výkon trestu odsouzených s mentální retardací,
- b) pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování, kteří nejsou schopni zapojení do skupinového terapeutického působení:
  - pro výkon trestu odsouzených s poruchami duševními a s poruchami chování s individuálním zacházením“. (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021, s. 266-267)

Drápal, Jiříčka, Raszková (2021) hovoří o krizovém oddíle, který je zřízen pro odsouzené, u nichž se dají pozorovat symptomy krize a jejich zařazení mezi standardní vězně, by mohlo mít negativní psychické následky.

1.2 Vnitřní diferenciac

Vnitřní řád Věznice Oráčov označuje vnitřní diferenciaci jako motivační systém, který je určen pro umístování odsouzených do tří prostupných skupin vnitřní diferenciac (I., II., III.) Odsouzení jsou zařazeni do jednotlivých prostupných skupin vnitřní diferenciac podle plnění kladených cílů programu zacházení, charakteristiky osobnosti, variantách resocializace. Mezi další aspekty patří chování, jednání a postoj k trestnému činu, za který je jedinec odsouzen k výkonu trestu. V nástupním, výstupním a krizovém oddělení se vnitřní diferenciac nevykonává a jsou tu uplatňovány zásady I. a II. prostupné skupiny vnitřní diferenciac. (Věznice Oráčov, 2021, online)

Raszková a Hoferková ve své publikaci uvádějí, že do 30. 9. 2017 byli začleněni do první prostupné skupiny takoví odsouzení, kteří dodržovali program zacházení a vnitřní řád věznice. Dále ti, kteří se podíleli na skupinové a individuální činnosti, dokázali si sami poradit se sociálními, individuálními a rodinnými problémy, kooperovali se zaměstnanci věznice a také aktivně pracovali na snižování potenciálních rizik recidivy svého protiprávního jednání. Druhou prostupnou skupinu vnitřní diferenciac (II. PSVD) tvořili odsouzení, kteří měli problém s aktivním naplňováním programu zacházení a vnitřního řádu věznice. V této skupině byli i odsouzení, kteří přecházeli na ubytovny z nástupního oddělení. A nakonec ve třetí prostupné skupině vnitřní diferenciac byli odsouzení, kteří své povinnosti, program zacházení a vnitřní řád věznice zanedbávali a nedodržovali, byli i kázeňsky trestáni. Nově nastoupivší odsouzení jsou přiřazeni do druhé prostupné skupiny vnitřní diferenciac, avšak na základě jejich dalšího působení ve vězení, tedy zda budou plnit aktivně program zacházení, dodržovat své povinnosti bude se chovat v souladu s vnitřním řádem věznice, mohou být odsouzení přemístěni do první prostupné skupiny. Jestliže se budou dopouštět kázeňských přestupků mohou být naopak přeřazeni do třetí prostupné skupiny. (Raszková, Hoferková, 2018)

1.3 Práva a povinnosti odsouzených

Raszková a Hoferková (2018) popisují, že konkrétní ustanovení ZVTOS a řádu výkonu trestu odnětí svobody upravují práva a povinnosti odsouzených.

Práva osob ve výkonu trestu odnětí svobody jsou upravena v ustanoveních ZVTOS od § 15 do § 27. Práva odsouzených jsou tato:

- rovnost práv – odsouzení mají taková práva, jak je upravuje zákon bez užití diskriminujících prvků,
- právo na příslušné sociální podmínky a používání zdravotních služeb,
- právo na korespondenci,
- právo užívání telefonu,
- právo na přijímání návštěv,
- právo podílet se na duchovních a sociálních službách,
- právo zajišťující uspokojování kulturních potřeb,
- právo využívat ostatní věci,
- právo na nákup potravin a věcí týkající se osobní potřeby ve věznici,
- právo přijmout peníze a následné nakládání s nimi,
- ochrana práv odsouzených,
- omezení a zbavení práv nebo svobod je v § 27 ZVTOS ohraničen.

Odsouzený musí mít své lůžko, uzamykatelnou skříňku pro osobní věci, osobní volno včetně osmihodinového nočního spánku a další. (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, a o změně některých souvisejících zákonů)

Základní povinnosti odsouzených upravuje § 28 ZVTOS. Řadíme mezi ně tyto povinnosti:

- dodržovat stanovený pořádek a kázeň,
- vykonávat příkazy a pokyny zaměstnanců Vězeňské služby,
- pracovat, pokud je mu přidělena práce a je způsobilý práce,
- realizovat úkoly, které udává program zacházení,
- zacházet šetrně se svěřenými věcmi a nepoškozovat cizí majetek,
- dodržovat zásady slušného jednání s osobami, se kterými se stýká,
- dodržovat opatření a pokyny podle zvláštních předpisů k zajišťování bezpečnosti a ochrany zdraví při práci a požární ochrany. (Zákon č.169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění)

Raszková a Hoferková dále uvádějí, že nesmí vězni navazovat nedovolené styky, jakýmkoliv způsobem se podílet na výrobě a konzumaci alkoholických nápojů a dalších návykových látek, vyrábět věci, které by mohly být použity k útěku nebo způsobit újmu na zdraví, hrát hazardní hry, tetovat se nebo se podílet na podpoře různých politických

hnutí a náboženské, rasové a etnické nesnášenlivosti. Výkon trestu odnětí svobody přináší také různé omezení a zbavení práv a svobod. Jde hlavně o omezení práv a svobody, které se týkají nedotknutelnosti osoby a jejího soukromí, svobody se pohybovat, udržení listovního tajemství a řady dalších. (Raszková, Hoferková, 2018)

Úvodní kapitola se zabývá výkonem trestu odnětí svobody nepodmíněně. Výkon trestu odnětí svobody je vykonáván ve věznicích, které jsou členěny dle různých kritérií na věznice s ostrahou, se zvýšenou ostrahou a věznici pro mladistvé. Na to navazuje umístování odsouzených, které podléhá ZVTOS. Následuje podkapitola nástupní a výstupní oddíl, kde se píše o přijímání odsouzeného na nástupní oddíl a o tom, jaké podmínky musí splňovat odsouzený, aby byl umístěn na výstupní oddíl. Současně se zde píše o specializovaných a krizových oddílech. Podkapitola vnitřní diferenciaci zmiňuje tři přístupné skupiny (I., II., III.), do kterých jsou odsouzení umístování podle plnění cílů programů zacházení, charakteristik osobnosti, chování a dalších aspektů. Dále jsou detailněji rozebrány zmíněné skupiny vnitřní diferenciaci. Poslední podkapitola charakterizuje práva a povinnosti odsouzených. Druhá kapitola se zaměřuje na Vězeňskou službu České republiky, jakožto orgán zajišťující výkon trestu. Podkapitoly se věnují organizaci a zaměstnancům Vězeňské služby České republiky.

2 Vězeňská služba České republiky

Vězeňská služba České republiky byla zřízena k 1. 1. 1993 a řídí se Zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci. Zajišťuje výkon vazby, výkon zabezpečovací detence a výkon trestu odnětí svobody a v rozsahu stanoveném tímto zákonem ochranu pořádku a bezpečnosti při výkonu soudnictví a správě soudů při činnosti státních zastupitelství a Ministerstva spravedlnosti. (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážci České republiky, v platném znění) Vězeňská služba České republiky je ozbrojeným bezpečnostním sborem, správním úřadem a účetní jednotkou, dále také poskytovatelem zdravotních služeb a v jejím čele stojí generální ředitel. (Vězeňská služba České republiky, online)

2.1 Organizace Vězeňské služby České republiky

Mezi organizační jednotky se řadí generální ředitelství, vazební věznice, ústavy pro výkon zabezpečovací detence, Střední odborné učiliště a Akademie Vězeňské služby. Generální ředitelství zodpovídá za plnění společných úkolů ostatních organizačních jednotek, které metodicky řídí a kontroluje. Vězeňská služba působí na území České republiky, nestanoví-li zvláštní právní předpis nebo vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a již je Česká republika vázána. (Zákon č. 555/1992Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci)

Úkoly Vězeňské služby upravuje § 2 zákona o Vězeňské službě a justiční strážci. Vězeňská služba například:

- spravuje a střeží vazební věznice a věznice a odpovídá za dodržování zákonem stanovených podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody,
- spravuje a střeží ústavy pro výkon zabezpečovací detence,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortuje tyto osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody,
- střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody a eskortuje tyto

osoby do výkonu ústavní nebo ochranné výchovy, ústavního ochranného léčení nebo zabezpečovací detence, a to bezprostředně po ukončení výkonu vazby, zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody. (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky, v platném znění)

Uvedené úkoly zajišťují níže popsané subjekty.

Vězeňská stráž střeží, předvádí a eskortuje osoby ve výkonu vazby, ve výkonu zabezpečovací detence a ve výkonu trestu odnětí svobody. **Justiční stráž** zajišťuje pořádek a bezpečnost v budovách soudů, státních zastupitelství a ministerstva a v jiných místech jejich činnosti. **Správní služba** rozhoduje ve správním řízení podle zvláštních právních předpisů a zabezpečuje organizační, ekonomickou, vzdělávací, výchovnou, zdravotnickou a další odbornou činnost. **Akademie Vězeňské služby** zajišťuje vzdělávání příslušníků Vězeňské služby a občanských zaměstnanců Vězeňské služby. **Pověřené orgány Vězeňské služby** mají postavení policejního orgánu v řízení o trestných činech osob ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody a zabezpečovací detence, spáchaných ve vazební věznici, věznici nebo v ústavu pro výkon zabezpečovací detence. (Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční stráži České republiky, v platném znění)

Raszková a Hoferková ještě doplňují **Dozorčí službu**, která má na starost udržování kázně a bezpečnosti v prostředí oddělení výkonu trestu. Dozorci nemají střelnou zbraň. (Raszková, Hoferková, 2018). Dirga řadí mezi příslušníky Vězeňské služby České republiky dozorčí služby, dozorce oddělení výkonu trestu, a hlavně pak eskortní a strážní službu. Dále vyvozuje z realizovaných rozhovorů převážně s dozorci, kteří působí na oddělení výkonu trestu, že primárním úkolem příslušníku Vězeňské služby je zajistit bezpečí, pořádek, kázeň a provádět kontroly. (Dirga, 2020)

Následující podkapitola blíže představí zaměstnance Vězeňské služby České republiky, věnuje se jejich pracovní náplni a těm, kteří patří mezi „odborné zaměstnance“.

2.2 Zaměstnanci Vězeňské služby

Jak již bylo zmíněno výše, Vězeňskou službu ČR řídí generální ředitel. Dle Dirgy vedení věznice zajišťuje ředitel věznice a jeho zástupci, kteří odpovídají za fungování věznice ve všech aspektech jejího působení, což se pojí například s ekonomickou, personální, bezpečnostní a administrativní sférou. Mají odpovědnost za dodržování veškerých aktivit, aby byly v souladu s nastavenými pravidly a principy. Odborné aktivity se uskutečňují v oblasti oddělení výkonu trestu, za které odpovídá vedoucí. Jeho hlavní úkoly jsou následující:

- spravovat své oddělení a zodpovídat za jeho úkony,
- komplexně zabezpečovat výkon trestu,
- zajišťovat řízení a kontrolovat činnost svých podřízených zaměstnanců, který je tvořen z týmu odborných zaměstnanců, kterým bude věnována pozornost níže.

Rozdílné nároky jsou požadovány na tým tzv. odborných zaměstnanců, kteří nejsou ve služebním poměru vůči Vězeňské službě České republiky. Patří sem speciální pedagog, psycholog, sociolog, sociální pracovník, vychovatel-terapeut, vychovatel a pedagog volného času.

Dirga popisuje činnosti těchto pracovníků na oddělení výkonu trestu následovně:

- Speciální pedagog se zaměřuje na oblast pedagogiky a plnění pedagogických stránek výkonu trestu, zároveň zodpovídá za odborné hledisko naplňování programů zacházení.
- Psycholog plní úkoly v psychologické oblasti výkonu trestu. Zajišťuje odsouzeným psychologické služby, na vyžádání poskytne zaměstnancům psychologické poradenství a samostatně také poskytuje diagnostiku odsouzených.
- Sociální pracovník vykonává sociální práci s odsouzenými. Zřetel je kladen na přechod do reality po propuštění z výkonu trestu.
- Vychovatel se zaměřuje na vzdělávací, výchovnou a preventivní činnost a je usměrňován speciálním pedagogem.
- Vychovatel-terapeut provádí skupinové terapie v terapeutických programech a ve specializovaných odděleních.

- Pedagog volného času zajišťuje výchovnou, vzdělávací, diagnostickou a preventivní činnost, která klade důraz na komplexní rozvoj osobnosti. Metodicky ho usměrňuje speciální pedagog. (Dirga, 2020)

Drápal, Jiříčka, Raszková zmiňují také pozici adiktologa. Adiktolog ve věznici se podílí na prevenci a jeho úkolem je vyhledat osoby, jejichž zdraví může být ohroženo užíváním návykových látek. Současně v jejich publikaci uvádějí pozici kaplana, který je zaměstnancem Vězeňské služby, ale zároveň je pověřen církví. (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021)

Druhá kapitola popisuje Vězeňskou službu České republiky, která byla zřízena k 1. 1. 1993 a je upravena Zákonem č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážích České republiky. V první podkapitole organizace Vězeňské služby jsou zmíněny její úkoly a kdo je zajišťuje. Jedná se o vězeňskou a justiční stráž, správní službu, Akademii Vězeňské služby, pověřené orgány Vězeňské služby a dozorčí službu. Podkapitola s názvem zaměstnanci Vězeňské služby se zaměřuje na jejich úkoly, příslušníky Vězeňské služby a odborné zaměstnance oddělení výkonu trestu. Následující kapitola se zabývá programy zacházení, na kterých se podílejí zaměstnanci Vězeňské služby.

3 Programy zacházení

Podle § 40 odst. 2 ZVTOS se k dosažení účelu výkonu trestu věznic stanoví pro každého odsouzeného program zacházení jako základní formu cílevědomého a komplexního působení, jehož cílem je připravit odsouzeného na soběstačný život po propuštění z výkonu trestu. Součástí působení na odsouzeného jsou rovněž metody a formy práce zaměřené na oblast řešení důsledků a dopadů trestné činnosti na poškozeného. Program se nezpracovává v případech, kdy odsouzený má vykonat trest nebo jeho zbytek ve výměře nepřesahující 3 měsíce. (Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů)

Jůzl ve své publikaci uvádí, že program zacházení s odsouzeným jedincem je jádrem penitenciární pedagogiky. Jedná se o aplikaci složek výchovy do penitenciární praxe, které jsou realizovány v procesu resocializace a reintegrace. V minulosti se místo kategorie „program zacházení“ užíval pojem „resocializační program“. Odborníci však na počátku roku 2000 usoudili, že pojem „resocializace“ v penitenciární praxi neodpovídá průběhu a ani výsledku tzv. resocializace. Proto se nyní v souladu s Evropskými vězeňskými pravidly užívá pojmu „program zacházení“ s vězni. Důvodem byl fakt, že ne každý vězeň je po propuštění resocializován, o čemž jasně hovoří následná návratnost do výkonu trestu odnětí svobody, což označujeme jako recidivu. Navzdory tomu se nelze resocializace zříkat, protože zde platí vztah mezi programy zacházení, na jejichž konci by měla být resocializace vězněného jedince, avšak to se ne vždy vydaří. Programy zacházení s odsouzenými tvoří základ zmiňované resocializace. Při sestavování programu zacházení je nutno klást důraz na individuální přístup k vězněné osobě, dobře ji motivovat a zužitkovat její dovednosti, schopnosti a zájmy. (Jůzl, 2017)

Popelka označuje program zacházení jako jasný a cílený program, který určuje, jak by se mělo s odsouzeným jednat po dobu jeho setrvání ve výkonu trestu. Program zacházení by měl být zaměřen na podporu žádoucích dovedností, postojů a napomáhání k návratu do reálného života po propuštění. Také by měl zároveň potlačovat ty negativní, kvůli kterým se odsouzený dostal do vězení. (Popelka, 2011)

„Každý program zacházení musí obsahovat konkrétně formulovaný cíl působení na odsouzeného a taktéž metody zacházení s odsouzeným, směřující k dosažení kýženého cíle“. (Popelka, 2011, s. 81)

3.1 Komplexní charakteristika odsouzeného

Jůzl ve svém díle zmiňuje komplexní charakteristiku (zprávu) odsouzeného, která slouží k tomu, abychom mohli odsouzeného co nejlépe poznat a sestavit mu vhodný program zacházení s ohledem na jeho osobnost. Obsahuje názory, poznatky a celkovou diagnostiku jedince, která byla zjištěna pozorováním na nástupním oddělení a důkladným prostudováním dokumentace, jež ho provází od začátku jeho páčání trestné činnosti. Tým vězeňských odborníků, od vychovatele na nástupním oddělení až po vězeňského lékaře, se vyjadřuje k odsouzenému. Důležitou úlohu plní taktéž rozhovory s odsouzeným. Obsahem komplexní charakteristiky je to, čeho chceme u odsouzeného jedince prostřednictvím působení programu před jeho propuštěním na svobodu docílit. K tomu jsou voleny vhodné metody zacházení, pravidelné vyhodnocování programu zacházení a inventura či úprava plnění programu, protože všichni jedinci nejsou schopni nebo ochotni daný program plnit. Komplexní charakteristiku vytvářejí specialisté a odborníci věznice, ke kterým patří vychovatel na nástupním oddělení, sociální pracovník, psycholog, speciální pedagog a lékař. Zaměřují se na všechny neobvyklosti odsouzeného, věk, nemoci, závislosti, příčiny a vývoj kriminální kariéry, rodinné vazby, projevy chování atd. Porovnávají je pak s dalšími spisovými materiály, které se pojí s odsouzeným. Zřetel je kladen na vyhodnocování rizik a potřeb jedince. (Jůzl, 2017)

Hodnocení rizik je proces, kdy je odsouzený hodnocený podle zvolených rizikových faktorů statických a dynamických, u kterých bylo empiricky potvrzeno, že pravděpodobnost selhání zvyšují. Hlavním účelem hodnocení rizik je předpoklad potenciální trestné činnosti odsouzených a tomuto předpokladu přizpůsobit intervenci. V souvislosti s výše zmíněným je nutno uvést existenci prediktivního nástroje hodnocení rizik a kriminogenních potřeb ve formě elektronického programu SARPO (Souhrnná Analýza Rizik a Potřeb Odsouzených), který změnil způsob metodiky a proces zpracování komplexní zprávy o odsouzeném v nástupním oddíle věznice. Tento nástroj hodnotí pravděpodobnost opakovaného selhání odsouzeného podle výpočtu statického rizika vyplývajícího z údajů o kriminálním chování, dále výpočtu dynamického rizika, který vyhodnocuje 48 rizik v 7 základních oblastech života, odhadu způsobení ztráty a vymezení případné oběti na základě analýzy trestné činnosti a zhodnocení motivace a sebehodnocení. (Kalvodová, 2016)

Hála ve své publikaci popisuje, že hlavní podmínkou účinného zacházení s odsouzenými je pozorná a pečlivá příprava. Nejdříve je nutné zmapování počátečního stavu, tedy bio-psycho-socio-duchovního stavu, ve kterém se každý odsouzený jedinec ocitá v momentě svého nástupu do výkonu trestu odnětí svobody. Tuto činnost zastává v týmové spolupráci lékař, psycholog, sociální pedagog, sociální pracovník a případně i duchovní. Sladění práce má na starost speciální pedagog. Nashromážděný materiál musí zahrnovat základní data o osobě odsouzeného, o jeho trestném činu a uloženém trestu. Dále lékařská doporučení, důkladnou anamnézu, psychologickou charakteristiku odsouzeného, podstatná rizika a problémy a obtíže, které zabraňují úspěšné reintegraci odsouzeného do společnosti. (Hála, 2006)

Podle § 36 odst. 1 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody si věznice na základě komplexní zprávy zvolí program zacházení, který pro odsouzeného považuje za vhodný. Přitom sleduje zejména minimalizaci identifikovaných rizik, která měla nebo mají souvislost s trestnou činností, popřípadě mohou mít vliv na páchání trestné činnosti v budoucnu. (Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody)

3.2 Aktivity programů zacházení

Dle § 36 odst. 2 Vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., se program zacházení člení na pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné aktivity, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. (Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí svobody)

„Cílem je sestavit takový program nebo určit takové druhy aktivit, jejichž základem bude akcent na tu či onu potřebu odsouzeného“. (Sochůrek, 2007, s. 45) Dle Brunové mají věznice povinnost utvářet konkrétní návrh nástrojů zacházení, které patří do různých kategorií, jak bude uvedeno níže. Je nutné tyto nástroje aplikovat na podmínky každého odsouzeného individuálně a zároveň je správně kombinovat, a to v souladu se zájmy vězňů. Programy zacházení jsou rozděleny i na základě vnějších a vnitřních rizik odsouzených následovně:

- S nízkým rizikem se stanovuje program minimálního zacházení, který se opírá o pracovní a zájmové aktivity, čemuž odpovídá menší rozsah intervence.

- Se středním až vysokým rizikem se vymezuje program zacházení běžně tak, že se klade pozornost na pracovní a vzdělávací aktivity s prvky odborné intervence, která disponuje střední intenzitou.
- S vysokými a velmi vysokými riziky se vytyčuje speciální program zacházení, kde převládají speciální výchovné a vzdělávací nástroje a metody. Zde je nutná velká míra pozornosti – tzv. speciální intervence. (Brunová, 2020)

Pracovní aktivity

Jůzl považuje fakt, že si vězni zvyknou pravidelně pracovat za jeden z nejvýznamnějších prostředků pro úspěšnou sociální adaptaci a anticipaci odsouzených. Právě proto je práce s vězni během celé doby jejich výkonu trestu odnětí svobody pojímána jako důležitý aspekt resocializace. Práce napomáhá rozvíjet psychomotorické a manuální dovednosti jednotlivce, zároveň ho vede k sebekázi, odolnosti a dalším morálně volným vlastnostem. Odsouzený se díky práci vyhne stereotypu a může být případným prostředkem k uspokojení potřeb a zájmů, protože se v době pracovní směny nachází mimo ubytovnu a někdy i mimo věznici. Díky tomu se vězni mohou vyhýbat potenciálnímu stresu či možným konfliktům, které vznikají na celách. Pracovní aktivity se podílejí na snižování psychické tenze a nelze opomenout ani ekonomické hledisko. Pokud vězeň chce a má možnost pracovat, může si během pobytu ve věznici přivydělat na svoje dluhy a pohledávky. Pracovní aktivity lze rozdělit na práce potřebné k zajištění chodu věznice ve vnitřním provozu, kam patří údržba, kuchyně, ošetrovny a další. Dále práce a zaměstnávání ve výrobních provozovnách podnikatelských subjektů, práce ve středisku hospodářské činnosti provozované příslušnou věznicí a pracovní terapie jako terapeutická aktivita odborně vedená zaměstnanci Vězeňské služby, v jejímž rámci zastávají pomocné práce např. v kuchyni nebo při úklidech. (Jůzl, 2017)

„Zákon o výkonu trestu odnětí svobody přímo ukládá odsouzenému povinnost pracovat, pokud je do práce zařazen. Evropská vězeňská pravidla o zacházení s vězni považují práci vězňů za nejdůležitější sociální a integrační činitel. Nezaměstnanost vězňů naopak patří k největším rizikům možného sociálně reintegračního neúspěchu“. (Jůzl, 2017, s. 373)

Vzdělávací aktivity

Vzdělávací aktivity se nejvíce zaměřují na podporu jedince, aby jeho následné zařazení do společnosti po výkonu trestu odnětí svobody bylo méně náročné. Tyto aktivity se týkají dokončení vzdělání, vyučení či zaučení se v daném oboru a realizují se na Středním odborném učilišti, učilišti a odborném učilišti Vězeňské služby ČR. Vyučení v oborech se koná ve školských vzdělávacích střediscích jen v určitých věznicích, takže ne všichni odsouzení mají možnost se takto vzdělávat. Vzdělávací aktivity se většinou uskutečňují prostřednictvím programů zacházení, a to podle návrhu a možností vybrané věznice. Vzdělávací aktivity probíhají formou různých přednášek a kurzů. Samotná výuka se týká právní výchovy, mateřského i cizího jazyka, práce s počítačem, matematiky či občanské nauky. Tyto předměty vyučují erudovaní zaměstnanci věznice, externí odborníci nebo i samotní vězni. Odsouzení si mohou vybrat z bohaté nabídky vzdělávacích aktivit, záleží pouze na jejich zájmu a ochotě se vzdělávat. (Jůzl, 2017)

Speciálně výchovné aktivity

Představují aktivity, které zajišťují pedagogičtí, psychologičtí, terapeutičtí nebo sociální pracovníci. Orientované jsou na oblast eliminace rizik kriminálního chování, příčiny tohoto chování a kriminogenní potřeby. Mimo jiné se mohou zaměřovat na osobnost odsouzeného, podporu pozitivních vzorů a postojů v jeho chování. (Brunová, 2020) Popelka sem řadí především sociálněprávní, pedagogické a psychologické poradenství (arteterapie, muzikoterapie...). Smyslem všech těchto speciálních aktivit je naučit vězně sociálním dovednostem, řešení konfliktních situací apod. (Popelka, 2011)

Dle § 36 odst. 2 Vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, se speciálními výchovnými aktivitami programu zacházení se rozumí sociální, speciální pedagogické, psychologické a terapeutické působení vedené zaměstnanci s potřebným odborným vzděláním, zaměřené zejména na oblast příčin a důsledků páchaní trestné činnosti, rizika a kriminogenní potřeby, osobnost odsouzeného, nebo změnu postojů, myšlení a chování odsouzeného. (Zákony pro lidi, online)

Zájmové aktivity

Zájmové aktivity obsahují různorodé formy individuální i skupinové činnosti, protože rozvoj individuálních zájmů může mít pozitivní účinek na rozvoj lidské osobnosti. Většina vězňů má potíže se smysluplným využíváním volného času, zejména jedinci s kriminálním životním stylem. To se vyznačuje absencí nezbytných znalostí, dovedností a nedostatečnou motivací ke změně. Zisk motivace a potřebných znalostí patří k primárním potřebám a cílům zájmových aktivit. Sem řadíme oblíbené sportovní aktivity, které slouží k uvolnění, odreagování nahromaděné frustrace či agrese. Avšak při správném vedení mohou dlouhodobě přispívat k pozitivním cílům jako jsou sebeovládání, zvládnutí agresivity a další. (Popelka, 2011)

Jůzl rozděluje zájmové aktivity na volnočasové aktivity estetickovýchovného, sportovního a tělovýchovného charakteru. Aktivity estetickovýchovné plní cíle estetické výchovy a odsouzenému poskytují fyzické i duševní uspokojení, jelikož si je zvolil on sám. Ještě navíc rozlišuje aktivní a receptivní stránku. Aktivní stránka znamená, že se odsouzený aktivně podílí na utváření kulturních hodnot. Jedná se o účast v modelářských, hudebních, výtvarných a dalších kroužcích. Receptivní stránka prezentuje pasivní podíl jedince. Vězeň se přímo aktivně nepodílí na vytváření umění, i přesto může být ovlivňován ve svém prožívání. Příkladem je sledování televizních pořadů, poslech audia či živé vystoupení hudebníků. Sportovní a tělovýchovné aktivity jsou v celém světě vždy vítané. Věznice nabízejí kondiční cvičení v posilovnách, stolní tenis či míčové hry. Smyslem aktivit je zmírnění nežádoucí agresivity, nudy a potlačení negativních záměrů odsouzených. (Jůzl, 2017)

Oblast utváření vnějších vztahů

Popelka tuto oblast označuje jinými slovy extramurální aktivity, které vyjadřují vztah k vnějšímu prostředí, přátelům, rodině a celkově světu mimo věznici. Extramurální aktivity mají dvě formy, a to negativní a pozitivní. Negativní forma se může vyznačovat v pokračování vlastní trestné činnosti a zápornými vazbami na kriminální prostředí. Pozitivní podoba má pomoci k nápravě odsouzeného a prevenci jeho potenciální trestné činnosti. Spadá sem kontakt s rodinou a lidmi, kteří mohou pomoci odsouzenému při jeho cestě do normálního života. Patří sem neziskové organizace, církve a charitativní organizace, které mají povolení v některých případech docházet do věznice a tam v oblasti uvedených aktivit působit. (Popelka, 2011)

Jůzl upozorňuje na fakt, že pokud odsouzený nastoupil do výkonu trestu z funkční rodiny, je zapotřebí jeho vztahy s rodinou udržovat. To však neplatí v momentě, kdy se rodina přímo podílí na trestné činnosti. V tomto případě by měl zasáhnout vychovatel a zvážit rizika na případné narušení resocializace. (Jůzl, 2017)

3.3 Standardizované programy zacházení

Web Vězeňské služby České republiky uvádí, že tyto programy jsou určeny pro zvlášť rizikové pachatele a skupiny odsouzených se specifickými potřebami. Těmto odsouzeným je předepsán širší program zacházení, kde je podstatnou součástí terapeutický program, jenž je cílený na danou poruchu a skupinu odsouzených. Cílem těchto programů zacházení je snaha o snížení recidivy. (Vězeňská služba České republiky, 2022, online) Drápal, Jiříčka a Raszková uvádějí, že do standardizovaného programu jsou umísťováni odsouzení s nízkými i vysokými kriminogenními riziky, u kterých můžeme předpokládat, že se reintegrují do společnosti za pomoci jasně dané intervence. Standardizovaný program je stanoven takovým způsobem, aby se mohl přemístit napříč věznicemi a byly při tom zachovány všechny podmínky realizace. Ve srovnání se specializovanými oddíly mají standardizované programy větší možnosti, jimiž jsou reedukativní aktivity, trénink specifických dovedností i technik a psychoterapie napříč všemi směry. Standardizované programy se konají skupinově, kdy skupina odsouzených čítá 6 až 12 odsouzených. Příkladem standardizovaných programů, které probíhají momentálně v českých věznicích jsou tyto programy: 3Z (Zastav se, Zamysli se, Změň se), GREPP, TP 21 JUNIOR, PARDON, Zuřivec, Antiagresivní trénink, TP KEMP a GLM. (Drápal, Jiříčka, Raszková, 2021)

Tato kapitola představila programy zacházení jakožto základní formu cílevědomého a komplexního působení, kdy cílem programů zacházení je připravit odsouzené na samostatný život po propuštění z výkonu trestu. První podkapitola se věnuje komplexní charakteristice odsouzeného, která napomáhá sestavit program zacházení vzhledem k jeho osobnosti. Další podkapitola se zaměřuje na aktivity programů zacházení, které se člení dle Vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody na pracovní, vzdělávací, speciálně výchovné, zájmové aktivity a oblast utváření vnějších vztahů. Tyto aktivity jsou rozebrány podrobněji. Poté jsou blíže představeny standardizované programy a jejich příklady. Poslední kapitola se zabývá odsouzeným a jeho rodinou, na kterou pak navazuje praktická část.

4 Odsouzení a jejich rodina

Nástupem dospělého odsouzeného do věznice trpí nejen on sám, ale i jeho rodina a blízcí. Nicméně je odsouzený ovlivňován rodinou, a to nemusí být vždy jen pozitivně.

Raszková a Hoferková hovoří o roli partnera odsouzeného v průběhu výkonu trestu jako zásadní. Často dochází k případům, kdy se vlivem uvěznění odsouzenému rozpadne manželství nebo s ním rodina už nechce udržovat kontakt, to může vést ke stagnaci a odmítavému postoji odsouzeného se změnit. Zásadním úkolem je na vztazích s rodinou neustále pracovat. Navzdory tomu, je velmi obtížné s partnerem udržovat vztah, protože zde dochází k absenci reálného kontaktu a výměna informací mezi nimi je značně zpomalena. To je způsobeno vnímáním času, protože uvnitř věznice prožívá odsouzený stereotyp a čas tu ubíhá jinak než venku. Vlivem stereotypu se pak odsouzení vyznačují špatnou psychikou, beznadějí a svým jednáním spíše své partnery odhánějí. Odsouzení mívají nereálná očekávání týkající se jejich návratu z výkonu trestu odnětí svobody. Nepočítají s různými změnami, které se odehrály v rodině během jeho absence. Změny mohou být jak v partnerském vztahu, tak i ve vztahu k dětem. Jsou i situace, kdy naopak působení rodiny zabraňuje řádnému výkonu trestu odnětí svobody, jde konkrétně o průnik nepovolených věcí do věznice. Jednotliví členové rodiny mohou pronášet při návštěvách odsouzeným mobilní zařízení, návykové látky i peníze. Dalším způsobem, jak něco předat, je prostřednictvím korespondence. Problém může nastat také v momentě, kdy odsouzený má ve vězení své rodinné příslušníky, protože kriminální chování je v takovéto rodině přijímáno jako normální. (Raszková, Hoferková, 2014)

Fischer a Škoda uvádějí, že v souvislosti s pobytem ve vězení odsouzený přichází o dvě nezbytné složky patřící k životu, a těmi jsou rodina a zaměstnání. Bez nich je téměř nemožné, aby se odsouzený znovu začlenil úspěšně do společnosti, proto je nutné rodinné vztahy i další sociální kontakty posilovat působením na odsouzené za přítomnosti odborných zaměstnanců Vězeňské služby. Autoři dále zmiňují, že více jak polovina odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé a 70 % recidivujících pachatelů potřebnou rodinu a zaměstnání nemají (Fischer, Škoda, 2014). Travis a Waul zmiňují, že odsouzení, kteří se vrátí z výkonu trestu odnětí svobody domů, recidivují. Nejčastěji znovu podlehnou alkoholu, návykovým látkám a někdy to může přejít v násilí. (Travis, Waul, 2003)

Tabulka č. 1 – Členění odsouzených dle rodinného stavu k 31. 12. 2020

Rodinný stav	Muž	Žena	Celkový součet	Celkem v %
registrované partnerství	4		4	0,02
rozvedená		250	250	1,42
rozvedená družka		70	70	0,40
rozvedený	2 204		2 204	12,51
rozvedený druh	594		594	3,37
svobodná		673	673	3,82
svobodná družka		244	244	1,39
svobodný	9 711	1	9 712	55,14
svobodný druh	2 214		2 214	12,57
vdaná		179	179	1,02
vdaná s druhem		10	10	0,06
vdova		27	27	0,15
vdova družka		3	3	0,02
vdovec	75		75	0,43
vdovec druh	8		8	0,05
zaniklé partnerství	1	3	4	0,02
ženatý	1 318		1 318	7,48
ženatý s družkou	23		23	0,13
Celkový součet	16 152	1 460	17 612	100,00

Zdroj: Vězeňská služba České republiky, 2020, online)

Z výše uvedené tabulky č. 1 vyplývá, že nejvíce odsouzených je svobodných, a to 9 711 (55,14 %). Po svobodných odsouzených je nejvíce odsouzených svobodných druhů 2 214 (12,57 %) a téměř stejný počet odsouzených, kteří jsou rozvedení, což činí počet 2 204 (12,51 %). Ženatých odsouzených je podstatně méně, je jich jen 1 318 (7,48 %). Tyto údaje potvrzují to, o čem Fischer a Škoda (2014) hovoří, a tím je důležitost rodiny, bez které je téměř nemožné se adaptovat na život po výkonu trestu.

Matoušek, Pázlarová a kol. popisují negativní důsledky, se kterými se musí rodina odsouzeného vypořádat. Zařazují sem absenci kontaktu a nepříznivý vývoj mezi partnery/manželi, ztrátu kontaktu s dětmi, nedostatečný finanční příjem (odsouzený přispíval svým dílem do rodinného rozpočtu), uvěznění některého člena rodiny může mít negativní dopad ve společenství, zaměstnání a u dětí i ve škole, dítě může být umístěno do náhradní péče, protože se o něj už nemá kdo starat. Jak budou dospělí i děti reagovat na odsouzení člena rodiny závisí na jejich vzájemných vztazích, které si vybudovali ještě před nástupem do výkonu trestu, dále na závažnosti trestného činu a sociálním systémem rodiny. Uvěznění v každém případě představuje pro rodinu šok. Objevují se u ní znaky zmatenosti, bezmoci i možného traumatu. Rodina musí řešit nové problémy, konkrétně

například, kde se jejich člen rodiny zrovna nachází, kde mají shánět informace o něm, koho mají kontaktovat v případě nouze atd. V případě, že rodina musí čelit finančním problémům, znamená to mnohdy změnu bydliště, následnou změnu školy dítěte, které přijde o své přátele a spolužáky. Děti se vyrovnávají s uvězněním rodiče různými způsoby, mohou se uzavřít do sebe, zanedbávají vzdělávání a také se u nich mohou objevit zdravotní problémy. Za své vězněné rodiče se stydí, musí čelit stigmatizaci, diskriminaci a také se může vyskytovat zvýšené agresivní chování. Pro uvězněného rodiče není jednoduché udržovat stálý kontakt s rodinou. Mohou se objevit obavy ze ztráty partnera, projevy žárlení, ale také projevy studu za to, co způsobil. Vztahy mezi rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody a jejich partnery a dětmi, závisí především na tom, kdo se o dítě během výkonu trestu stará a do jaké míry je schopen se vězněný rodič sžít s faktem, že jeho vliv na dítě je značně oslaben. (Matoušek, Pázlarová a kol., 2014)

Vágnerová popisuje, že kriminální jednání mohou zvyšovat vrozené dispozice, může se jednat například o frustraci či impulzivitu. Dalším faktorem je zkušenost s daným prostředím, ve kterém jedinec pobývá, a tím je rodina. Některé rodiny mají dispozici pro asociální chování. Negativní zkušenosti, které jedinec v těchto rodinách získá, mohou vést k sociální dysfunkčnosti, jejíž součástí je kriminální chování. Pachatelé, kteří v takových rodinách vyrůstali, pak pokračují v zažitých vzorcích asociálního chování. Pokud měli rodiče, kteří se o ně dostatečně nestarali, nebudou se starat ani o své děti, nezískají potřebné vzdělání, a proto páchají trestnou činností, která je snazší než chodit pravidelně do práce. Neposkytování funkčního rodinného prostředí, způsobu výchovy a zdravého prostředí může vést k pozdějšímu páchání trestné činnosti. (Vágnerová, 2014)

„Zanechání trestné činnosti je spojeno s tím, že dospělý využije příležitosti k zaujetí rolí, v nichž je možné jednat prosociálně. Primárním zdrojem jsou samozřejmě rodinné vazby. Podpora těchto vazeb představuje prevenci kriminality“. (Matoušek, Pázlarová a kol, 2014, s. 120)

Ondrášek popisuje, že vliv na recidivu po výkonu trestu má kromě úrovně vzdělání a kvalifikace i skutečnost, pokud má propuštěný vězeň partnera. Hlavně u pachatelů, kteří opouštějí věznici a jsou rozvedení roste pravděpodobnost, že spáchají znovu trestný čin, a to v krátkém časovém úseku. Naproti tomu u recidivistů, kteří mají partnera, je velmi malá šance, že trestný čin spáchají, a pokud ano, tak v delším časovém horizontu než u rozvedených pachatelů. (Ondrášek in Jůzl a kol, 2018)

Intervence u rodin s odsouzenými

Matoušek, Pázlarová a kol. uvádějí, že intervenční programy České republiky nejsou ještě na takové úrovni jako v zahraničí, nicméně se objevují první náznaky takových programů. Jsou jimi například program „Děti vězňených rodičů“, který slouží k posilování kontaktu mezi dětmi a odsouzenými matkami, zajišťuje poradenství a pomoc u návštěv vězňených matek s dětmi. (Matoušek, Pázlarová a kol., 2014) Webový portál rodinyveznu.cz je organizován Občanským sdružením Za branou, z. s., který se zaměřuje nejen na pomoc odsouzeným a jejich rodinám, ale také jim napomáhá po výkonu trestu odnětí svobody. Konkrétně nabízí odsouzeným možnost se plně písemně projevit a vyjádřit své pocity a myšlenky. (Za branou, z. s, 2022, online) Příkladem zahraničního programu je Children of Prisoners Europe Network, což je celoevropská skupina organizací a jedinců, kteří pracují s dětmi s odsouzenými rodiči. Jejich cílem je zajistit ochranu práv dítěte a zvýšit informovanost institucí a vězeňské služby o specifických potřebách dětí s uvězněnými rodiči. (Children of prisoners, 2022, online)

Poslední kapitola teoretické části se zaměřuje na odsouzeného a jeho rodinu. Nejprve je tu zmíněna úloha partnera ve výkonu trestu. Dalším bodem jsou rodinné vztahy, jakožto stěžejním faktorem k tomu, aby se odsouzený po výkonu trestu úspěšně začlenil do společnosti. Součástí této kapitoly je i tabulka, ze které vyplývá, že nejvíce odsouzených ve výkonu trestu je svobodných. Poté jsou zde uvedeny příklady negativních důsledků, se kterými se musí rodina vypořádat (ztráta kontaktu s dětmi, nedostatek financí). Dále se tato kapitola věnuje vrozeným dispozicím, které mohou zvyšovat kriminální jednání, negativním zkušenostem, které mohou vést k sociální dysfunkčnosti nebo recidivě. Závěrem se kapitola zabývá možnostmi intervence u rodin s odsouzenými.

5 Výzkumné šetření

Výzkumné šetření navazuje na poslední kapitolu teoretické části, která se zaměřovala na odsouzeného a jeho rodinu. Praktická část se bude věnovat kvalitě rodinných vztahů mezi odsouzenými muži, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice a jejich rodinou či blízkými. Pro možnost širšího výzkumného souboru, byla kromě kvality vztahů s rodinou zkoumána i kvalita vztahů s osobou blízkou. Dle § 22 odst. 1 osobou blízkou je příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner. Osobami blízkými jsou také osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí. (Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník)

5.1 Výzkumný cíl a stanovení hypotéz

Výzkumný cíl: Zaměření se na kvalitu vztahů odsouzených s rodinou nebo blízkými.

Níže uvedené hypotézy byly stanoveny podle odborné literatury uvedené v teoretické části práce a výzkumů zabývajících se touto problematikou.

H1: Respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody více než jednou, mají více členů rodiny nebo blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody než prvověznění respondenti.

Již v teoretické části práce (kapitola 4) je odkazováno na Vágnerovou, která popisuje, že kriminální jednání mohou zvyšovat jak vrozené dispozice, tak rodinné prostředí. Pachatelé vyrůstající v rodinách, které mají dispozice pro asociální chování, pak v těchto vzorcích chování pokračují. Neposkytování funkčního rodinného a zdravého prostředí může zapříčinit pozdější páchaní trestné činnosti. (Vágnerová, 2014) V deskriptivní studii SARPO zmiňují autoři skutečnost, že pokud jsou osoby příbuzné nebo blízké spolupachatelé nebo se přímo účastní společné trestné činnosti, má to negativní vliv na danou osobu. Dalšími riziky jsou kontakty s osobami s kriminální minulostí, časté konflikty ve vztazích, nefungující sociální zázemí a souvislost rodiny a sociálních kontaktů s aktuální trestnou činností. (Drahý, Hůrka a Petras, online)

H2: Respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody více než jednou, mají horší vztahy s rodinou nebo blízkými než prvověznění respondenti.

V publikaci IKSP s názvem *Kriminální recidiva a recidivisté* zmiňují autoři výzkum z roku 1982, který potvrdil, že recidivisté se vyznačují většinou strukturálně

i funkčně narušenou rodinou. (Marešová, Blatníková, Kotulan, Martínková, Štěchová, Tamchyna, 2011, online)

H3: Respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé, mají větší podporu od rodiny a blízkých než vícekrát věznění respondenti.

Raszková, Zhřivalová, Boukalová a Háková uvádějí ve sborníku *SOCIALIA 2020 Multidisciplinární souvislosti pomáhání*, že odsouzení, kteří mají s rodinou blízký vztah a neustále na něm pracují, recidivují značně méně. (Raszková, Zhřivalová, Boukalová, Háková, 2021, online)

5.2 Popis metodologie

Výzkumné šetření bylo vyhotoveno autorem této práce. Za výzkumnou strategii byla zvolena kvantitativní metoda, která byla prováděna formou dotazníků. (viz příloha C) Gavora ve své publikaci uvádí, že „dotazník je nejfrekventovanější metodou zjišťování údajů a je určen pro hromadné získávání údajů. Proto se dotazník považuje za ekonomický výzkumný nástroj. Můžeme jím získávat velké množství informací při malé investici času.“ (Gavora, 2010, s. 121) Tato metoda byla zvolena vzhledem k původu respondentů, kterými jsou odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Nabízí nejen potřebnou anonymitu respondentů, ale také se jeví jako nejefektivnější metoda sběru dat z hlediska limitovaných možností, jednou z nichž je možnost přímého kontaktu s vězněnými osobami.

Dotazník se skládá z celkem 14 otázek, z nichž je 9 uzavřených, 4 otevřené a 1 polouzavřená. U otázek byl kladen důraz na srozumitelnost a snadné pochopení. Dotazník se zaměřuje na zkoumání vzájemného vztahu mezi odsouzeným a jeho rodinou či blízkými z pohledu odsouzeného, tedy s kým sdílel domácnost před nástupem do výkonu trestu, co mu chybí ve věznici, co spatřuje jako nejhorší na pobytu ve věznici, dále se zaměřuje na jeho dětství a podporu jeho rodiny a zohledňuje také, zda je pracovníčně zařazen nebo čemu se odsouzený věnuje ve svém volném čase. Poslední otázka je trochu kontroverzní, proto respondenti měli na výběr i možnost „Nechci odpovídat“. Dotazník byl vyhodnocen pomocí Microsoft Excel. Na výsledky výzkumného šetření musí být přihlíženo s rezervou, protože je zde riziko, že respondenti neodpovídali upřímně a odpovědi na otázky vyplňovali lhostejně.

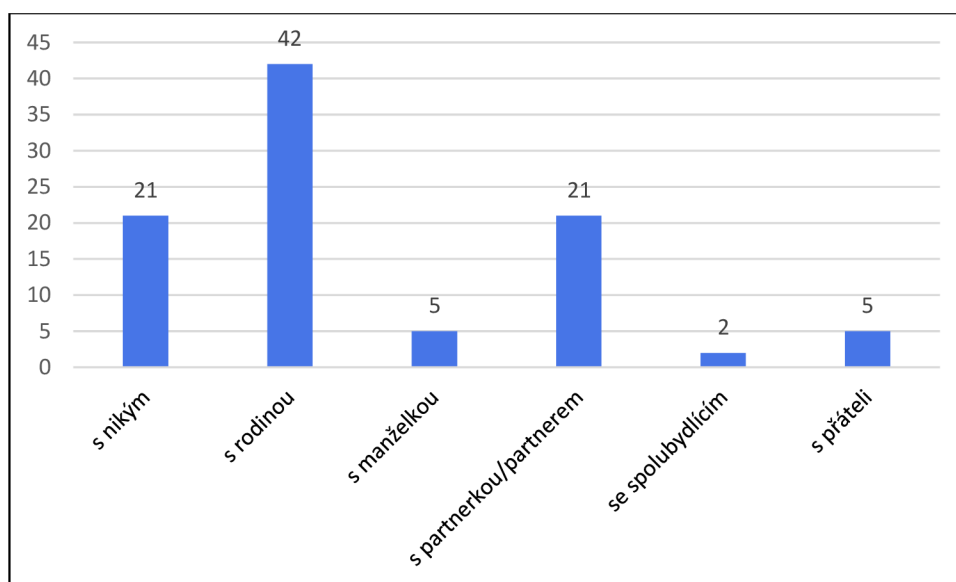

5.3 Charakteristika respondentů

Respondenty byli odsouzení muži, kteří jsou v současné době ve výkonu trestu odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Dotazníkové šetření bylo schváleno vedením Věznice Pardubice a distribuce dotazníků byla provedena v měsíci březnu 2022 za pomoci speciálního pedagoga oddělení výkonu trestu. Celkově bylo rozdáno 110 dotazníků, z nichž se vrátilo vyplněných 96, což je určitě nad očekávání. Návratnost dosáhla tedy 87 %.

5.4 Zpracování výzkumného šetření

Položka č. 1: **S kým jste pobýval v domácnosti před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody?**

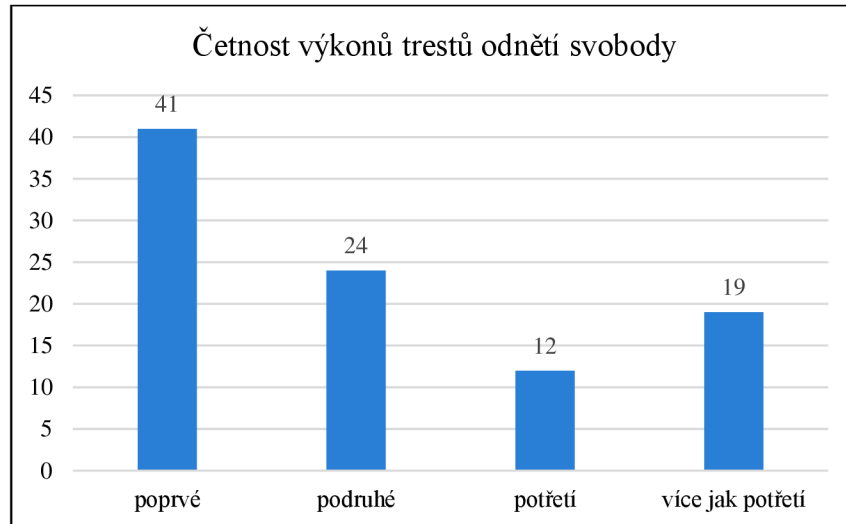

Graf č. 1 – **Zázemí respondentů**

První položka zjišťovala, s kým odsouzení sdíleli domácnost před jejich nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. Tato otázka byla polouzavřená, nabízela možnost „s nikým“ a druhou možnost „pobýval jsem s:“, kde mohli respondenti doplnit s kým konkrétně pobývali ve stejné domácnosti před uvězněním. Nejvíce respondentů (42) uvedlo, že pobývali s rodinou, což odpovídá 44 %. Shodně 21 (22 %) tázaných uvedlo, že bydleli s partnerem/partnerkou anebo s nikým. V návaznosti na to, deskriptivní studie SARPO Charakteristiky odsouzených v českých věznicích uvádí, že 10 % odsouzených nemá žádné sociální zázemí. (Drahý, Hůrka a Petras, online) Oproti tomu se nejméně

vyskytovaly možnosti, že odsouzení sdíleli domácnost s přáteli, manželkou, a spolubydlícími.

Položka č. 2: Po kolikáté jste ve výkonu trestu odnětí svobody?

Graf č. 2 – Četnost výkonů trestů odnětí svobody

Druhá položka zkoumala četnost uvěznění odsouzených. 41 odsouzených uvedlo, že jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé. 24 respondentů napsalo, že jsou ve vězení podruhé a 19 dotazovaných uvedlo, že jsou ve výkonu trestu více než třikrát. Zbýlých 12 respondentů je uvězněno potřetí.

Položka č. 3: **Co vám v současném výkonu trestu nejvíce chybí? Prosím napište:**

Graf č. 3 – Co odsouzeným chybí ve výkonu trestu odnětí svobody

Třetí položka byla otevřená a zabývala se tím, co odsouzeným chybí ve výkonu trestu odnětí svobody. Nejvíce respondentů (60) uvedlo, že jim chybí rodina nebo přátelé, 15 respondentů napsalo, že jim schází svoboda. Dále dotazovaní uváděli, že jim chybí děti, sex, přítelkyně. Celkem třem respondentům nechybí nic.

Položka č. 4: **Co je podle Vás na pobytu ve věznici nejhorší? Prosím napište:**

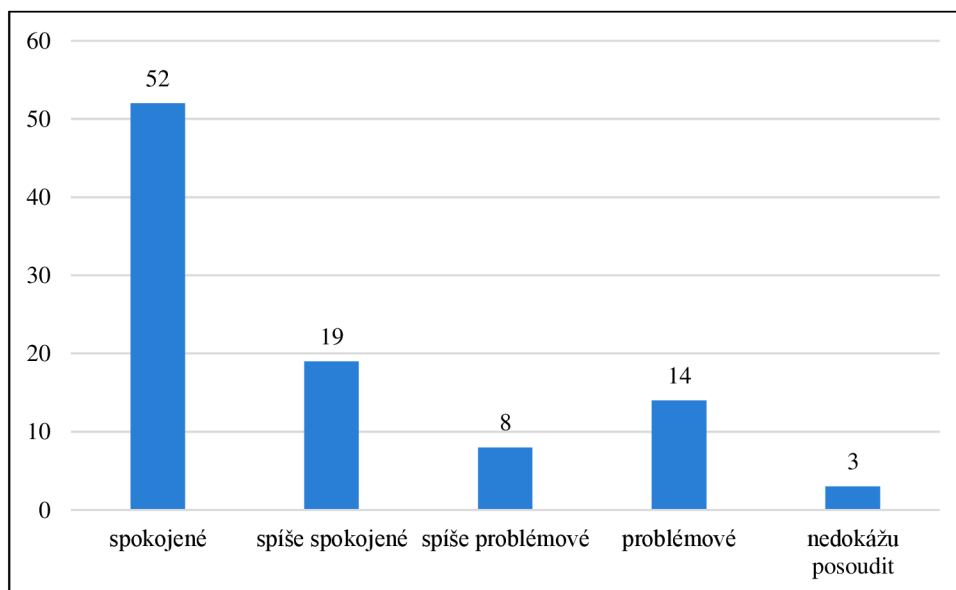
Graf č. 4 – Nejhorší aspekty pobytu ve věznici

Položka čtvrtá byla také otevřená a zkoumala nejhorší aspekty pobytu ve věznicích z pohledu odsouzených. Nejčastěji respondenti (21) popisovali jako nejhorší aspekt stesk či odloučení od rodiny, 19 respondentů spatřuje za nejhorší spoluvězně, 16 dotazovaných uvádí ztrátu svobody nebo bezmoc. Mezi méně časté odpovědi patří nedostatek soukromí, nuda a sex. Celkem dva respondenti na tuto otázku neodpověděli a další dva nespátřují žádné nejhorší aspekty.

Položka č. 5: Byl nebo je v současné době někdo z Vaší rodiny či blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody?

Pátá položka zjišťovala, zda odsouzení měli nebo mají někoho z rodiny či blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody. Celkem 68 (71 %) respondentů odpovědělo na tuto otázku negativně. Pouhých 26 (27 %) odsouzených uvedlo, že jejich rodinní příslušníci nebo přátelé byli v minulosti nebo v současné době jsou ve výkonu trestu. Možnost „nevím“ využili 2 (2 %) respondenti.

Položka č. 6: Jaké bylo Vaše dětství?

Graf č. 5 – Dětství odsouzených

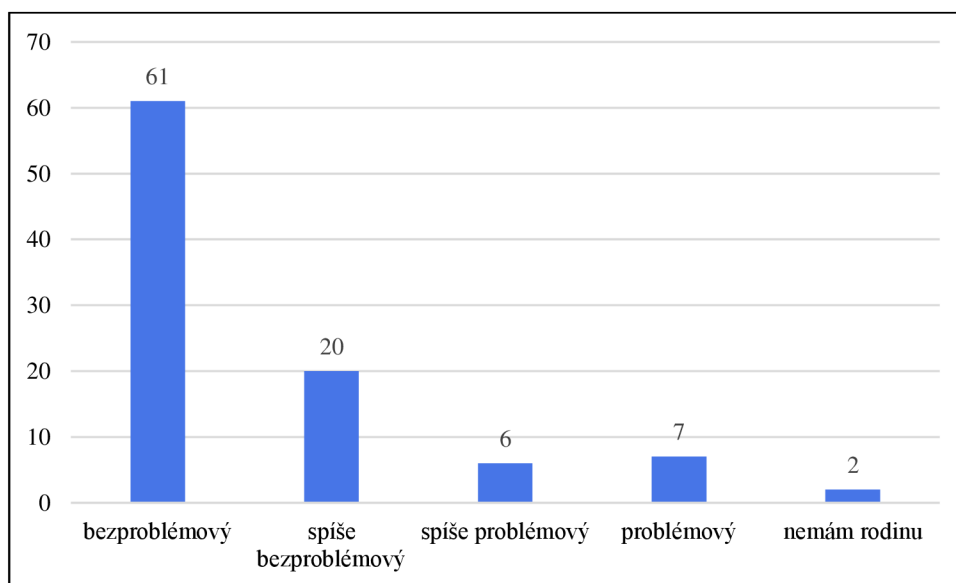
Šestá položka zkoumala dětství odsouzených. Z výše uvedeného grafu 5 vyplývá, že dětství odsouzených bylo převážně spokojené. Potvrzují to odpovědi respondentů, kdy jich 52 (54 %) uvedlo, že měli spokojené dětství a 19 (20 %) respondentů mělo dětství spíše spokojené. Problémové dětství mělo 14 (15 %) odsouzených a spíše problémové dětství mělo 8 (8 %) respondentů. V neposlední řadě 3 respondenti nedokázali posoudit

jaké bylo jejich dětství. V návaznosti na teoretickou část (viz kapitola 4) je překvapující, že odsouzení převážně hodnotí své dětství jako spokojené či spíše spokojené.

Položka č. 7: **Jste otec?**

Sedmá položka zjišťovala, zda odsouzení jsou rodiči či nikoliv a zároveň, jestli se podílejí na výchově dítěte. 57 (59 %) respondentů jsou rodiči a dalších 5 (5 %) respondentů se podílí na výchově dítěte, zatímco 34 (35 %) tázaných rodiči nejsou. Drahy, Hůrka a Petras v deskriptivní studii SARPO uvádějí, že skoro polovina odsouzených jsou rodiči. (Drahy, Hůrka, Petras, online) Tato informace se shoduje s výsledky tohoto výzkumného šetření, kdy se zjistilo že rodičem je 59 % respondentů, tedy jen o téměř 10 % více.

Položka č. 8: **Jak hodnotíte Váš vztah s rodinou či blízkými před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody?**

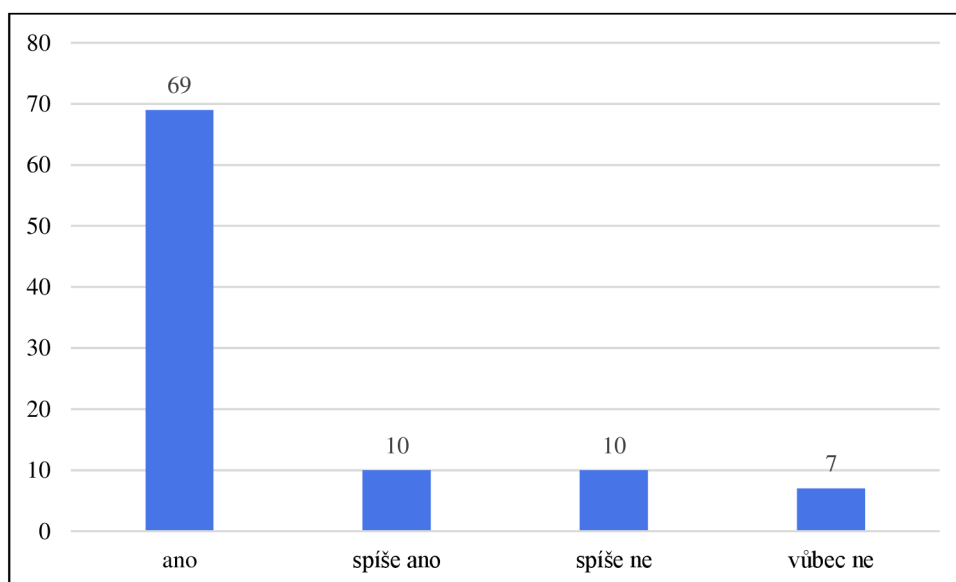

Graf č. 6 – **Vztah odsouzených s rodinou či blízkými před nástupem do VTOS**

Osmá položka se zabývala vztahy odsouzených s jejich rodinou nebo blízkými před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. 61 (64 %) respondentů mělo bezproblémový vztah a 20 respondentů (21 %) spíše bezproblémový. Matěna ve své diplomové práci uvádí, že 51,6 % odsouzených mělo pohodové vztahy se svou rodinou bez zjevných konfliktů (Matěna, 2015, online) což se téměř shoduje s tímto výzkumným šetřením, kdy bezproblémový vztah mělo 64 % odsouzených. V drtivé menšině jsou odsouzení, kteří

uvedli, že jejich vztah s rodinou či blízkými byl problémový (7) a spíše problémový (6). 2 odsouzení uvedli, že nemají rodinu.

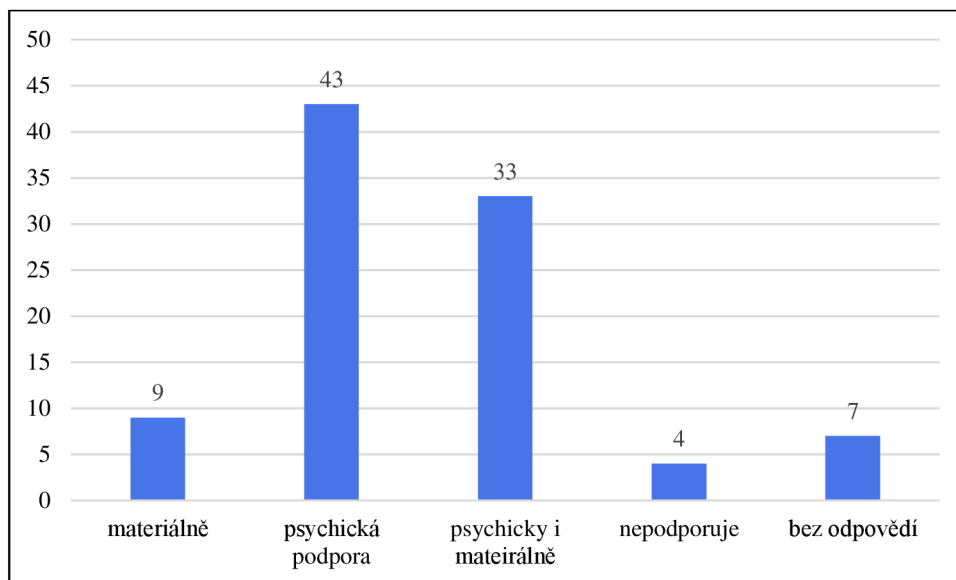
Položka č. 9: Podporuje Vás rodina nebo blízcí během Vašeho pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody?

Graf č. 7 – Podpora rodiny a blízkých ve VTOS

Devátá položka zkoumala, zda odsouzení mají podporu ze strany rodiny či blízkých. 69 respondentů (72 %) rodina či blízcí podporují a 10 respondentů (10 %) uvedlo, že je spíše podporují. Možnost odpovědi „spíše ne“ zvolilo 10 (10 %) odsouzených, kdy v 9 z 10 případů takto odpověděli odsouzení, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody podruhé a vícekrát. To samé lze vyzorovat u odpovědi „vůbec ne“, kterou zvolilo 7 (7 %) respondentů, z nichž 6 jsou ve výkonu trestu dvakrát či vícekrát.

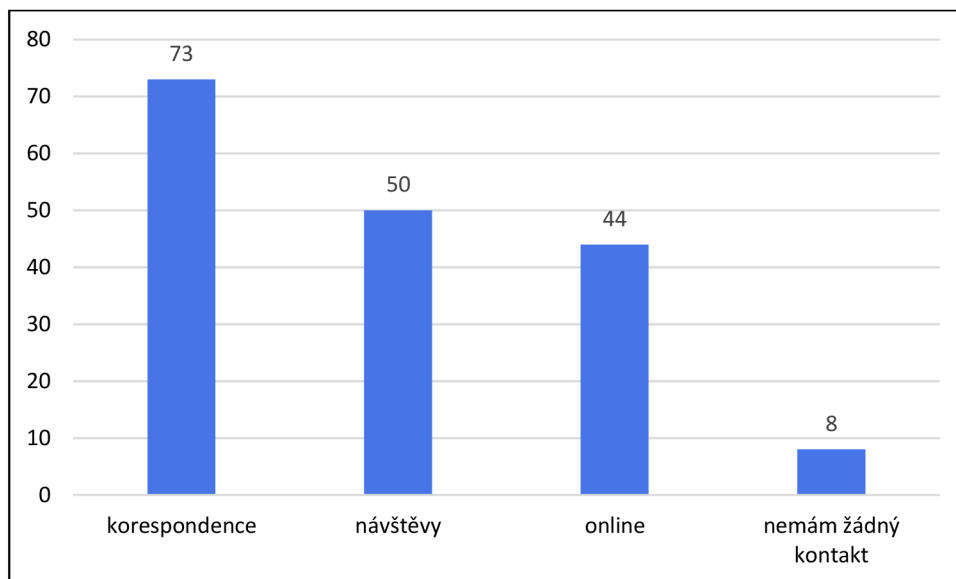
Položka č. 10: **Pokud Vás rodina či blízcí podporují, prosím napište, jak konkrétně:**

Graf č. 8 – Způsob podpory ze strany rodiny či blízkých

Desátá položka byla otevřená a zjišťovala, jakým způsobem rodina nebo blízcí podporují odsouzené. Nejvíce respondentů (43), což činí 45 %, rodina či blízcí podporují psychicky, čímž se myslí emoční podpora, stálý kontakt a návštěvy. 33 (34 %) respondentů rodina nebo blízcí podporují psychicky i materiálně. Odsouzení u této odpovědi uváděli například, že jejich blízcí a rodina zařizují záležitosti mimo věznicí a zároveň jim posílají různé materiální věci ve formě balíků. Čistě materiální podpory se dostává 9 (9 %) odsouzeným (dobití kreditu, posílání balíčků). Na tuto položku 7 (7 %) respondentů neodpovědělo a 4 odsouzené rodina nebo blízcí nepodporují.

Položka č. 11: Jakou formou udržujete kontakt s rodinou či blízkými ve výkonu trestu odnětí svobody? (můžete uvést více možností)

Graf č. 9 – Forma kontaktu s rodinou či blízkými ve VTOS

Položka č. 11 se zabývala možnostmi, jakým způsobem udržují odsouzení kontakt s rodinou či blízkými během výkonu trestu odnětí svobody. Respondenti u této položky mohli zvolit více odpovědí. Nejčastěji odsouzení udržují kontakt formou korespondence, následují návštěvy a online komunikace. 8 respondentů uvedlo, že nemají žádný kontakt s rodinou nebo blízkými.

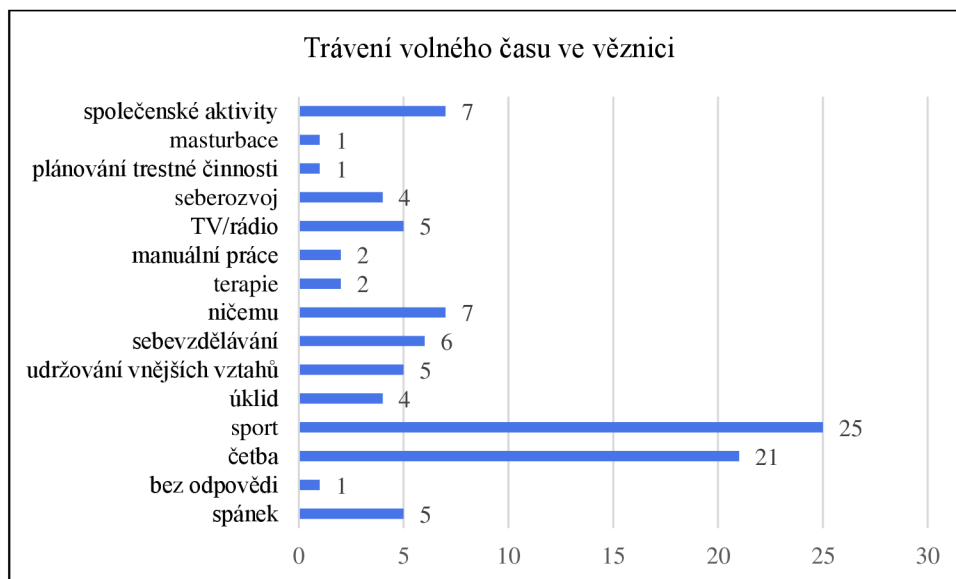
Položka č. 12: Jste pracovně zařazen?

V položce č. 12 respondenti odpovídali, zda jsou pracovně zařazeni a mohli si vybrat ze 3 možností. Nejčastější odpovědí bylo, že odsouzení nejsou pracovně zařazeni, ale chtěli by být. Tuto možnost si vybralo 42 odsouzených (44 %). Druhou nejčastější odpovědí bylo, že odsouzení pracovně zařazeni nejsou, odpovědělo tak 33 vězňů (34 %). Pracovně zařazených je 21 respondentů (22 %).

Položka č. 13: **Čemu se nejvíce věnujete ve Vašem volném čase ve věznici?**

Prosím napište:

Graf č. 10 – Trávení volného času ve věznici

Položka č. 13 byla otevřená a věnovala se trávení volného času odsouzených ve věznici. Odsouzení se nejvíce věnují sportu (především cvičení), kdy takto odpovědělo 25 respondentů (26 %), o trochu méně se respondenti věnují četbě, v počtu 21 (22 %). Dále odsouzení tráví svůj volný čas společenskými aktivitami (společenské hry, karty), sebevzděláváním (studium), udržováním vnějších vztahů (psaní dopisů a volání rodině a blízkým), spánkem, díváním na televizi a posloucháním rádia, úklidem a seberozvojem (přemýšlení nad sebou a svými činy). 7 respondentů uvedlo, že se nevěnují ničemu a 1 odsouzený na tuto otázku neodpověděl. Alarmující je však odpověď jednoho odsouzeného, který napsal, že ve svém volném čase plánuje další trestnou činnost.

Položka č. 14: Uvažovala Vaše rodina či blízcí o pronesení či zaslání nějaké nelegální věci do věznice, aby Vám pomohla?

Položka č. 14 se zabývala otázkou, zda uvažovala rodina či blízcí odsouzených o pronesení nebo zaslání nějaké věci do věznice, aby jim byla nápomocna. Respondenti si mohli vybrat z možností ano/ne, a navíc mohli také zvolit odpověď „nechci odpovídat“ z důvodu kontroverznosti této otázky. 86 (90 %) respondentů odpovědělo, že jejich rodina či blízcí o pronesení nebo zaslání nelegální věci do věznice neuvažovala. 5 (5 %) odsouzených uvedlo možnost „ano“, kdy 2 z nich uvedli, že se jednalo o pervitin. Možnost „nechci odpovídat“ zvolilo 5 (5 %) respondentů.

5.5 Verifikace a testování hypotéz

H1: Respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody více než jednou, mají více členů rodiny nebo blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody než prvovězňeni respondenti.

H1₀: Mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a tím, zda byl či je někdo ze členů rodiny odsouzených nebo blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody není významná statistická souvislost

H1_A: Mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a tím, zda byl či je někdo ze členů rodiny odsouzených nebo blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody je významná statistická souvislost.

Hypotéza byla statisticky zkoumána a měla za cíl zjistit, zda existuje souvislost mezi tím, kolikrát byl odsouzený již ve výkonu trestu odnětí svobody a tím, jestli byl či je někdo z rodiny či blízkých odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody. Data byla čerpána z položky č. 2, která bude charakterizována v následujících tabulkách jako „VTOS“ (výkony trestů odnětí svobody) respondentů a položky č. 5, kdy „ano“ uvedlo 24 respondentů a možnost „ne“ zvolilo 70 respondentů. Testování probíhalo metodou Chí – kvadrát testu nezávislosti pro čtyřpolní kontingenční tabulku. Na hladině významnosti 0,05 (95 %) se předpokládá, že nastane H1₀. Celkový počet respondentů je 94, jelikož 2 respondenti uvedli v položce č. 5, že neví.

Tabulka č. 2 – Četnost VTOS vzhledem k uvěznění rodiny nebo blízkých odsouzených

VTOS respondentů	Rodina nebo blízký ve výkonu trestu		Σ
	ano	ne	
1x	10	27	37
2x a více	14	43	57
Σ	24	70	94
pozn.: 2 prvovězňeni uvedli, že neví			

Analýza výsledků: (Výpočty k hypotézám viz příloha D). Testové kritérium bylo vypočítáno: $x^2 \doteq 0,072$ a následně porovnáno s kritickou hodnotou testového kritéria Chí – kvadrát (x^2), což je pro 1. stupeň volnosti a hladinu významnosti 0,05 $x^2 = 3,841$. Takže pokud se porovná vypočítané testové kritérium $x^2 0,072$ s kritickou hodnotou testového kritéria $x^2 3,841$, výsledkem je, že vypočítaná hodnota testového kritéria $x^2 0,072$ je

menší než kritická hodnota zvoleného testového kritéria χ^2 3,841. Tudíž **H1₀ se přijímá** a H1_A se zamítá na hladině významnosti 0,05.

Tento výsledek podporuje i následující tabulka, která porovnává četnost výkonů trestů s tím, jak odsouzení hodnotili své dětství. Data jsou čerpána z položky č. 2 (VTOS respondentů) a položky č. 6 (dětství odsouzených).

Tabulka č. 3 – Četnost VTOS vzhledem k dětství odsouzených

Dětství odsouzených	VTOS respondentů		
	1x	2x a více	Σ
spokojené	25	28	53
spíše spokojené	7	11	18
spíše problémové	2	7	9
problémové	6	7	13
nedokážu posoudit	1	2	3
Σ	41	55	96

Z výše uvedené tabulky č. 3 je zřetelné, že se odpovědi prvovězňených a vícekrát vězňených téměř dokonale shodují. Příkladem je, že své dětství jako spojené hodnotí 25 prvovězňených a 28 vícekrát vězňených. Výsledkem je, že prvovězňení mají v porovnání s vícekrát vězňenými podobné až stejné dětství.

Závěr k H1: Neexistuje významná statistická souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a tím, zda byl či je někdo ze členů rodiny odsouzených nebo blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody.

H2: Respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody více než jednou, mají horší vztahy s rodinou nebo blízkými než prvovězňení respondenti.

H2₀: Mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a kvalitou vztahů s rodinou nebo blízkými není významná statistická souvislost.

H2_A: Mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a kvalitou vztahů s rodinou nebo blízkými je významná statistická souvislost.

Hypotéza byla statisticky testována a zkoumala souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a kvalitou vztahů odsouzených s rodinou nebo blízkými. Data byla čerpána z položky č. 2, která se věnuje četnosti výkonů trestů odnětí svobody a položky č. 8, která se zabývá tím, jak odsouzení hodnotí své vztahy s rodinou nebo blízkými před

nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. Testování proběhlo metodou Chí – kvadrát testu nezávislosti pro čtyřpolní kontingenční tabulku. Na hladině významnosti 0,05 se předpokládá, že nastane H_{20} . Celkový počet respondentů je 94, jelikož v položce č. 8 uvedli 2 respondenti, že nemají rodinu.

Tabulka č. 4 – Četnost VTOS vzhledem ke vztahu odsouzených s rodinou nebo blízkými před nástupem do VTOS

Vztah odsouzených s rodinou nebo blízkými před nástupem do VTOS	VTOS respondentů		
	1x	2x a více	Σ
bezproblémový	36	46	82
problémový	5	7	12
Σ	41	53	94

Analýza výsledků: Testové kritérium bylo vypočítáno: $x^2 \doteq 0,021$ a následně porovnáno s kritickou hodnotou testového kritéria Chí – kvadrátu (x^2), což je pro 1. stupeň volnosti a hladinu významnosti 0,05 $x^2 = 3,841$. Když porovnáme vypočítané testové kritérium $x^2 0,021$ se zvolenou kritickou hodnotou testového kritéria $x^2 3,841$ zjistíme, že vypočítané testové kritérium $x^2 0,021$ je **menší** než kritická hodnota testového kritéria $x^2 3,841$, proto se **H_{20} přijímá** a H_{2A} zamítá na hladině významnosti 0,05.

Výše uvedené tabulka č. 4 byla vytvořena tak, že se spojily odpovědi z položky č. 8 (bezproblémový + spíše bezproblémový → **bezproblémový** a spíše problémový + problémový → **problémový**), aby bylo možno vytvořit Chí – kvadrát test nezávislosti. K tomu byly připojeny odpovědi z položky č. 2. Z odpovědi z tabulky č. 4 lze vidět podobnost odpovědi prvovězňených a respondentů, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody opakovaně. Bezproblémový vztah má 36 prvovězňených respondentů a 46 recidivujících respondentů. Problémový vztah s rodinou nebo blízkými má 5 respondentů prvovězňených a 7 respondentů vícevězňených.

Závěr k H2: Neexistuje žádná významná statistická souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a kvalitou vztahů odsouzených s rodinami nebo blízkými před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody.

H3: Respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody poprvé, mají větší podporu od rodiny a blízkých než respondenti, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí podruhé a vícekrát.

H₃₀: Mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a mírou podpory od rodiny nebo blízkých není statisticky významná souvislost.

H_{3A}: Mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a mírou podpory od rodiny nebo blízkých je statisticky významná souvislost.

Hypotéza byla statisticky testována a zkoumala souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody odsouzených a mírou podpory od jejich rodiny nebo blízkých. Data byla sycena z položek č. 2 a č. 9. Za metodu testování byl zvolen Chí – kvadrát test nezávislosti pro čtyřpolní kontingenční tabulku. Předpokládá se, že na hladině významnosti 0,05 (95 %), nastane situace H₃₀. Celkový počet respondentů je 96.

Tabulka č. 5 – Četnost výkonů trestů odnětí svobody vzhledem k míře podpory rodiny či blízkých

VTOS respondentů	Podpora rodiny či blízkých ve VTOS		Σ
	ano	ne	
1x	38	3	41
2x a více	41	14	55
Σ	79	17	96

Analýza výsledků: Testové kritérium bylo vypočítáno $\chi^2 \doteq 5,303$. Kritická hodnota testového kritéria Chí – kvadrátu (χ^2) byla zvolena pro 1. stupeň volnosti na hladině významnosti 0,05, což je $\chi^2 = 3,841$. Při porovnání těchto dvou hodnot vyšlo, že vypočítané testové kritérium $\chi^2 5,303$ je **větší** než kritická hodnota testového kritéria $\chi^2 3,841$ a proto se H₃₀ zamítá a **H_{3A} se přijímá** na hladině významnosti 0,05.

Tabulka č. 5 byla vytvořena tak, že došlo ke spojení odpovědí z položky č. 9 (ano + spíše ano → **ano** a spíše ne + vůbec ne → **ne**), aby bylo možné vytvořit Chí – kvadrát test nezávislosti pro čtyřpolní kontingenční tabulku. Z tabulky č. 5 lze vyčíst, že podporu od rodiny a blízkých má obdobný počet prvovězněných (38) a recidivistů (41), avšak je tu značný rozdíl v odpovědích, kde respondenti uváděli, že potřebnou podporu nemají. 14 recidivujících respondentů (82 %) podporu rodiny či blízkých v probíhajícím výkonu trestu odnětí svobody nemá, zatímco prvověznění respondenti bez podpory rodiny a blízkých jsou 3 (18 %).

Závěr k H₃: Existuje významná statistická souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a mírou podpory od rodiny.

5.6 Výsledky výzkumného šetření

Výzkumné šetření se zabývalo kvalitou vztahů odsouzených s jejich rodinou a blízkými. Z výsledků vyplývá, že nejvíce respondentů sdílí domácnost se svou rodinou (44 %). Z hlediska četnosti výkonů trestů odnětí svobody byla nejvíce zastoupena skupina prvovězněných (43 %) a nejméně bylo respondentů, kteří jsou ve výkonu trestu odnětí svobody již více jak potřetí (20 %). V položce č. 3 mohli respondenti otevřeně odpovědět na otázku, co jim nejvíce chybí v probíhajícím výkonu trestu odnětí svobody. Nejčastější odpovědi byla rodina a přátelé (63 %). Za nejhorší aspekt na pobytu ve vězení uvedli respondenti v nejvyšším počtu v položce č. 5 stesk (odloučení od rodiny), což odpovídá 22 %. Z výše uvedených dat lze konstatovat, že rodina je významný prodesistenční faktor, jak uvádějí Raszková, Zhřivalová, Boukalová a Háková. (2021, online) 27 % respondentů má příbuzného nebo blízkého ve výkonu trestu odnětí svobody. Své dětství nejčastěji hodnotí respondenti jako spokojené (54 %) a spíše spokojené (20 %). 59 % respondentů je rodiči a 5 % sice rodiči nejsou, ale podílejí se na výchově dítěte. Vztahy odsouzených s rodinou před nástupem do VTOS jsou bezproblémové (64 %) a spíše bezproblémové (21 %). Plnou podporu rodiny a blízkých má 72 % respondentů a 10 % nemá vůbec žádnou. Nejčastějším způsobem podpory je psychická podpora, kdy tak uvedlo 45 % odsouzených. Jako nejčastější formu kontaktu s rodinou či blízkými uvedli respondenti korespondenci (41,71 %). V položce č. 12 se ukázalo, že 44 % respondentů není pracovně zařazeno, přičemž by pracovně zařazení být chtěli. Ve svém volném čase se respondenti věnují převážně sportu (26 %) a četbě (22 %). Z položky č. 14 lze vyčíst, že u 5 % respondentů rodina nebo blízcí uvažovali o pronesení či zaslání nelegální věci do věznice za účelem pomoci. 5 % respondentů nechtělo odpovídat na tuto položku.

V úvodu této kapitoly byly stanoveny 3 hypotézy. První hypotéza zkoumala souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody a tím, jestli odsouzení měli nebo v současné době mají někoho z rodiny nebo blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody. Vzhledem k podobnosti odpovědí respondentů, kdy z 24 odsouzených, kteří uvedli že měli nebo mají rodinného člena či blízkého ve výkonu trestu odnětí svobody, bylo 10 prvovězněných a 14 recidivistů. Tuto skutečnost doplnila i tabulka č. 3, kde bylo možné pozorovat dětství respondentů, které obě skupiny proměnných měly podobné. Vzhledem k následnému výpočtu, byla proto přijata H_{10} , která tvrdila, že mezi těmito dvěma proměnnými neexistuje žádná významná statistická souvislost.

Druhá hypotéza se zaměřila na souvislost mezi četností výkonů trestů odsouzených a jejich vztahy před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. V tabulce č. 4 se dá vyzorovat podobnost odpovědí mezi prvovězněnými a recidivisty, kde mají téměř ve stejném měřítku bezproblémové vztahy a taktéž problémové. Výpočet χ^2 – kvadrát testu nezávislosti poté ukázal, že mezi těmito proměnnými žádná významná statistická souvislost není, a proto byla přijata H_{20} a zamítnuta H_{2A} .

Třetí hypotéza se věnovala souvislosti mezi četností výkonů trestů respondentů a mírou podpory jejich rodiny nebo blízkých. V tabulce č. 5 si lze povšimnout, že podpory rodiny nebo blízkých se odsouzeným prvovězněným i recidivujícím dostává podobně, nicméně se jejich odpovědi liší v tom, že recidivisti uvedli ve větším počtu respondentů (14), že se jim podpory nedostává. U prvovězněných to byli pouze 3 respondenti. Výpočet nezávislosti následně potvrdil významně statistickou souvislost mezi těmito dvěma proměnnými. Na základě toho, byla přijata H_{3A} a H_{30} byla zamítnuta.

Cílem výzkumného šetření bylo zaměřeni se na kvalitu vztahů odsouzených s rodinou nebo blízkými a tento cíl byl splněn. Na výsledky celého výzkumného šetření musí být nahlíženo s rezervou, protože je možné, že respondenti neodpovídali upřímně a odpovědi mohli volit náhodně. Závěry výzkumného šetření nelze generalizovat na celou vězeňskou populaci.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zmapování penitenciární péče v České republice. Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části se práce zabývá charakteristikou penitenciární péče v České republice. První kapitola věnuje pozornost výkonu trestu odnětí svobody nepodmíněně, nástupnímu a výstupnímu oddílu, vnitřní diferenciaci a závěr kapitoly zmiňuje práva a povinnosti odsouzených. Následuje kapitola o Vězeňské službě České republiky, která výkon trestu odnětí svobody zajišťuje. Zřetel je kladen na organizaci Vězeňské služby České republiky a její zaměstnance. Třetí kapitola se zabývá programy zacházení, ve které je zmíněna komplexní zpráva o odsouzeném, dále aktivity programů zacházení a standardizované programy. Čtvrtá kapitola je poslední v teoretické části a popisuje vzájemný vliv odsouzeného a jeho rodiny. Závěr této kapitoly je věnován možnostem intervence rodin odsouzených.

Praktická část je představena v páté kapitole, která charakterizuje výzkumné šetření. Výzkumné šetření bylo provedeno kvantitativní metodou formou dotazníkového šetření ve Věznici Pardubice, které bylo zaměřeno na zkoumání vztahu mezi odsouzenými a jejich rodinami. Respondenty byli odsouzení muži vykonávající trest odnětí svobody ve Věznici Pardubice. Dotazníkové šetření bylo realizováno v měsíci březnu za pomoci zaměstnanců Věznice Pardubice a díky nim se z celkových 110 dotazníků vrátilo vyplněných 96. Výsledkem výzkumného šetření je, že rodina je významným prodesistenčním faktorem. Zároveň byly stanoveny 3 hypotézy, které vycházely z odborné literatury a výzkumů. Testovány byly pomocí Chí – kvadrát testu nezávislosti. První hypotéza neprokázala souvislost mezi četností uvěznění odsouzených a tím, zda odsouzení měli nebo mají někoho ze členů rodiny či blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody. Druhá hypotéza byla taktéž zamítnuta, jelikož se neprokázala souvislost mezi četností výkonů trestů a tím, jaké měli odsouzení vztahy s rodinou či blízkými před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody. Třetí hypotéza potvrzena byla, jelikož prokázala souvislost mezi četností výkonů trestů odnětí svobody odsouzených a mírou podpory ze strany jejich rodin nebo blízkých.

Bakalářská práce by mohla být užitečná pracovníkům Vězeňské služby České republiky či zájemcům o vězeňství. Dále by mohla pomoci sociálním pracovníkům a pedagogům, kteří pracují s rodinami odsouzených.

Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

BRUNOVÁ, Markéta. *Novodobý vývoj a stav vězeňství v České a Slovenské republice*. Praha: Leges, 2020. 224 s. ISBN 978-80-7502-408-4.

DIRGA, Lukáš. *Humanizace českého vězeňství očima jeho aktérů*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2020. 190 s. ISBN 978-80-261-0848-1.

DRÁPAL, J., JIŘIČKA, V., RASZKOVÁ, T. (eds.). *České vězeňství*. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 456 s. ISBN 978-80-7676-066-0.

FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie. Závažné sociálně patologické jevy, příčiny, prevence, možnosti řešení*. 2. rozš. vyd. Praha: Grada Publishing, 2014. 232 s. ISBN 978-80-247-5046-0.

GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2010, 261 s. ISBN 978-80-7315-185-0.

HÁLA, Jaroslav. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. 2., dopl. vyd. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2006. 183 s. ISBN 80-86708-30-6.

JŮZL, Miloslav. *Penitenciariá jako věda žalární*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2017. 384 s. ISBN 978-80-7452-131-7.

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody a jeho výkon*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2016. 200 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7552-163-7.

MATOUŠEK, Oldřich a Hana PAZLAROVÁ a kol. *Podpora rodiny: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. 176 s. ISBN 978-80-262-0697-2.

ONDRÁŠEK, Pavel. Přístup k odsouzeným a rizika výkonu trestu. In: JŮZL, Miloslav a kol. *Kritika současných penitenciárních systémů a nové avantgardní resocializační směry: mezinárodní vědecká konference ... Praha, 3. května 2017*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2018. s. 161-163. ISBN 978-80-7452-134-8.

POPELKA, Jiří. *Penologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011. 96 s. ISBN 978-80-244-2932-8.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie II*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. 185 s. ISBN 978-80-7435-378-9.

RASZKOVÁ, Tereza a Stanislava HOFERKOVÁ. *Kapitoly z penologie I: vězeňství*. Vydání: druhé, rozšířené a aktualizované. Hradec Králové: Gaudeamus, 2018. 146 s. ISBN 978-80-7435-716-9.

SOCHŮREK, Jan. *Kapitoly z penologie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007. 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5.

Elektronické zdroje

CHILDREN OF PRISONERS EUROPE. *Children of Prisoners Europe: what we do* [online]. 2022 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://childrenofprisoners.eu/what-we-do/>.

DRAHÝ, František, HŮRKA, Jindřich, PETRAS Michal. *SARPO: charakteristiky odsouzených v českých věznicích: deskriptivní studie*. Praha: Vězeňská služba České republiky, 2018 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/sarpo/sarpo-charakteristiky-odsouzenych-v-ceskych-veznicich.pdf>.

MAREŠOVÁ, Alena, BLATNÍKOVÁ, Šárka, KOTULAN, Petr, MARTINKOVÁ, Milada, ŠTĚCHOVÁ, Markéta, a TAMCHYNA, Miroslav. *Kriminální recidiva a recidivisté (charakteristika, projevy, možnosti trestní justice)* [online]. 1. vydání. Praha: IKSP, 2011 [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <http://www.ok.cz/iksp/docs/394.pdf>.

MATĚNA, Ivo. *Role rodiny v životě odsouzených mužů ve Věznici Pardubice* [online]. Hradec Králové, 2015. 114 s. [cit. 2022-03-18]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/9f7dwd/17439559>. Diplomová práce. Univerzita Hradec Králové. Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Tereza Raszková.

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ ZA BRANOU, Z.S. *Rodiny Vězňů. Rodiny Vězňů: O projektu*. [online]. 2022 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://www.rodinyveznu.cz/>.

RASZKOVÁ, Tereza, ZHŘÍVALOVÁ, Petra, BOUKALOVÁ, Hedvika a HÁKOVÁ, Lucie. *Rodina jako prodesistenční faktor*. In: *SOCIALIA 2020 Multidisciplinární souvislosti pomáhání: Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference SOCIALIA 2020*, která se konala na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové dne 8. 10. 2020 [online]. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, Gaudeamus, 2021, [cit. 2022-01-

21]. ISBN 978-80-7435-825-8. Dostupné z: https://www.uhk.cz/file/edee/pedagogicka-fakulta/pdf/pracoviste-fakulty/ustav-socialnich-studii/dokumenty/publikace-ke-stazeni/socialia-2020_final_elektronicka-verze.pdf.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Organizační jednotky. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2020* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2022 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocnky/statisticka-rocenka-2020.pdf>.

VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Organizační jednotky. *Vězeňská služba České republiky: základní informace* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2022 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/sekce/zakladni-udaje>.

VĚZNICE ORÁČOV. Vnitřní řád pro odsouzené. In: VĚZEŇSKÁ SLUŽBA ČESKÉ REPUBLIKY. Organizační jednotky. *Vězeňská služba České republiky* [online]. Praha: Generální ředitelství Vězeňské služby ČR, 2021 [cit. 2022-01-20]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/oracov/ostatni/vnitri-rad-veznice-oracov.pdf>.

Vyhláška ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává Řád výkonu trestu odnětí. In: *Zákony pro lidi* [online]. © AION CS, s. r. o. 2010–2020 [cit. 2022-01-21]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-345>.

TRAVIS, Jeremy and Waul, Michelle. *Prisoners once removed: the impact of incarceration and reentry on children, families, and communities* [online]. Washington, D.C.: The Urban Institute Press, 2003 [cit. 2022-01-21]. ISBN 0-87766-715-2. Dostupné z: https://books.google.cz/books?hl=cs&lr=&id=822DzrF0uhwC&oi=fnd&pg=PR9&dq=prisoners+families&ots=Fiw4JyHB_7&sig=a8bggDZVTazkkuHOGneA3lYTTaI&redir_esc=y#v=onepage&q=prisoners%20families&f=false.

Legislativa

Vyhláška č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské a justiční strážích České republiky, v platném znění.

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění.

Seznam příloh

Příloha A: Seznam tabulek

Příloha B: Seznam grafů

Příloha C: Vyplněný dotazník

Příloha D: Výpočty k tabulkám

Příloha A: Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Členění odsouzených dle rodinného stavu k 31. 12. 2020

Tabulka č. 2 - Četnost VTOS vzhledem k uvěznění rodiny nebo blízkých odsouzených

Tabulka č. 3 - Četnost VTOS vzhledem k dětství odsouzených

Tabulka č. 4 - Četnost VTOS vzhledem ke vztahu odsouzených s rodinou nebo blízkými před nástupem do VTOS

Tabulka č. 5 - Četnost výkonů trestů odnětí svobody vzhledem k míře podpory rodiny či blízkých

Příloha B: Seznam grafů

Graf č. 1 - Zázemí respondentů

Graf č. 2 - Četnost výkonů trestů odnětí svobody

Graf č. 3 - Co odsouzeným chybí ve výkonu trestu odnětí svobody

Graf č. 4 - Nejhorší aspekty pobytu ve věznici

Graf č. 5 – Dětství odsouzených

Graf č. 6 – Vztah odsouzených s rodinou či blízkými před nástupem do VTOS

Graf č. 7 – Podpora rodiny a blízkých ve VTOS

Graf č. 8 – Způsob podpory ze strany rodiny či blízkých

Graf č. 9 – Forma kontaktu s rodinou či blízkými ve VTOS

Graf č. 10 – Trávení volného času ve věznici

Příloha C: Vyplněný dotazník

Dobrý den,

Jmenuji se Dan Machatý a jsem studentem Pedagogické fakulty Univerzity Hradec Králové. Chtěl bych Vás požádat o vyplnění dotazníku, který je zcela **anonymní** a informace z něj získané budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce.

1. S kým jste pobýval v domácnosti před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody?

- a) s nikým
- b) pobýval jsem s (doplňte)

S rodinou

2. Po kolikáté jste ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) poprvé
- b) podruhé
- c) potřetí
- d) více jak potřetí

3. Co Vám v současném výkonu trestu nejvíce chybí? Prosím napište:

negativní mi chybí rodina

4. Co je podle Vás na pobytu ve věznici nejhůřší? Prosím napište:

koukat pořád na ty huby

5. Byl nebo je v současné době někdo z Vaší rodiny či blízkých ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

6. Jaké bylo Vaše dětství?

- a) spokojené
- b) spíše spokojené
- c) spíše problémové
- d) problémové
- e) nedokážu posoudit

7. Jste otec?

- a) ano
- b) ne, ale podílím se na výchově dítěte
- c) ne

8. Jak hodnotíte Váš vztah s rodinou či blízkými před nástupem do výkonu trestu odnětí svobody?

- a) bezproblémový
- b) spíše bezproblémový
- c) spíše problémový
- d) problémový
- e) nemám rodinu

9. Podporuje Vás rodina nebo blízcí během Vašeho pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) vůbec ne

10. Pokud Vás rodina či blízcí podporují, prosím napište, jak konkrétně:

rodináci mi hodně po psychické
podpoře

11. Jakou formou udržujete kontakt s rodinou či blízkými ve výkonu trestu odnětí svobody? (můžete uvést více možností)

- a) korespondence (dopisy)
- b) návštěvy
- c) online (skype nebo jiné platformy)
- d) nemám žádný kontakt

12. Jste pracovně zařazen?

- a) Ano
- b) Ne, ale chtěl bych být
- c) Ne

13. Čemu se nejvíce věnujete ve Vašem volném čase ve věznici? Prosím napište:

Mám rád cvičení

14. Uvažovala Vaše rodina či blízcí o pronesení či zaslání nějaké nelegální věci do věznice, aby Vám pomohla?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nechci odpovídat

Děkuji za vyplnění.

Příloha D: Výpočty k hypotézám

H1:

$$\chi^2 = n \cdot (ad - bc)^2 / (a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)$$

$$\chi^2 = 94 \cdot (10 \cdot 43 - 27 \cdot 14)^2 / (10 + 27) \cdot (10 \cdot 14) \cdot (27 + 43) \cdot (43 + 14)$$

$$\chi^2 = 94 \cdot (430 - 378)^2 / 37 \cdot 24 \cdot 70 \cdot 57 = 94 \cdot 2704 / 3543120 \doteq 0,072$$

H2:

$$\chi^2 = n \cdot (ad - bc)^2 / (a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)$$

$$\chi^2 = 94 \cdot (36 \cdot 7 - 5 \cdot 46)^2 / (36 + 5) \cdot (36 + 7) \cdot (5 + 7) \cdot (46 + 7)$$

$$\chi^2 = 94 \cdot (252 - 230)^2 / 41 \cdot 82 \cdot 12 \cdot 53 = 94 \cdot 484 / 2138232 \doteq 0,021$$

H3:

$$\chi^2 = n \cdot (ad - bc)^2 / (a + b) \cdot (a + c) \cdot (b + d) \cdot (c + d)$$

$$\chi^2 = 96 \cdot (38 \cdot 14 - 3 \cdot 41)^2 / (38 + 3) \cdot (38 + 41) \cdot (3 + 14) \cdot (41 + 14)$$

$$\chi^2 = 96 \cdot (532 - 123)^2 / 41 \cdot 79 \cdot 17 \cdot 55 = 96 \cdot 167281 / 3028465 \doteq 5,303$$